

14. tammikuuta 1999

A4-0005/99

MIETINTÖ

Ympäristö, turvallisuus ja ulkopolitiikka

Ulko- ja turvallisuusasiain sekä puolustuspolitiikan valiokunta

Esittelijä: Maj Britt Theorin

Lausunnon valmistelija*: Olsson

Ympäristö-, terveys- ja kuluttajansuojavaliokunta

(*Hughes-menettely)

DOC_FI\RR\370\370003
FREELANCE-KÄÄNNÖS

PE 227.710/lop.

SISÄLTÖ

	<u>Sivu</u>
Asian käsittely	3
A. PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS	4
B. PERUSTELUT	12
Liite I: Päätöslauselmaesitys B4-0551/95	29
Ympäristö-, terveys- ja kuluttajansuojavaliokunnan lausunto*	30

(*Hughes-menettely)

ASIAN KÄSITTELY

Parlamentin puhemies ilmoitti 13. heinäkuuta 1995 pidetyssä istunnossa lähettäneensä Elisabeth Rehnin työjärjestyksen 45 artiklan mukaisesti käsiteltäväksi jättämän päätöslauselmaesityksen sotilaallisten resurssien mahdollisesta käyttämisestä ympäristöstrategioissa (B4-0551/95) asiasta vastaavaan ulko- ja turvallisuusasiain sekä puolustuspolitiikan valiokuntaan ja lausuntoa varten ympäristö-, terveys- ja kuluttajansuojavaliokuntaan.

Valiokuntien puheenjohtajien konferenssin pyynnöstä parlamentin puhemies ilmoitti 15. marraskuuta 1996 pidetyssä istunnossa, että ulko- ja turvallisuusasiain sekä puolustuspolitiikan valiokunnalla oli lupa laatia tästä asiasta mietintö.

Ulko- ja turvallisuusasiain sekä puolustuspolitiikan valiokunta nimitti 19. marraskuuta 1996 pitämässään kokouksessa esittelijäksi Maj Britt Theorinin.

Parlamentin puhemies ilmoitti 19. kesäkuuta 1998 pidetyssä istunnossa, että ulko- ja turvallisuusasiain sekä puolustuspolitiikan valiokunnan piti valmistella tätä mietintöä Hughesmenettelyn mukaisesti ympäristö-, terveys- ja kuluttajansuojavaliokunnan kanssa.

Ulko- ja turvallisuusasiain sekä puolustuspolitiikan valiokunta käsiteli mietintöluonnosta 5. helmikuuta 1998, 29. kesäkuuta 1998, 21. heinäkuuta 1998, 3., 23. ja 28. syyskuuta 1998, 13., 27. ja 29. lokakuuta 1998 sekä 4. ja 5. tammikuuta 1999 pitämissään kokouksissa. Turvallisuusasiain ja aseidenriisunnan alivaliokunta käsiteli mietintöluonnosta 5. helmikuuta 1998 sekä 3. ja 23. syyskuuta 1998 pitämissään kokouksissa.

Viimeisessä näistä kokouksista ulko- ja turvallisuusasiain sekä puolustuspolitiikan valiokunta hyväksyi päätöslauselmaesityksen äänin 28 puolesta, 1 poissa.

Äänestyksessä olivat läsnä seuraavat jäsenet: Puheenjohtaja Spencer; esittelijä Theorin; Aelvoet, André-Léonard, Barón Crespo, Bertens, Bianco, Burenstam Linder, Carnero González, Carozzo (Colajannin puolesta), Dillen, Dupuis, Gahrton, Goerens (Carsin puolesta), Graziani, Günther (Gomolkan puolesta), Lalumière, Lambrias, Pack (Habsburgin puolesta), Pettinari (Imbenin puolesta 138 artiklan 2 kohdan mukaisesti), Piha, Rinsche, Sakellariou, Salafranca Sánchez-Neyra, Schroedter (Cohn-Benditin puolesta), Schwaiger (Lenzin puolesta), Speciale, Swoboda (Hoffin puolesta), Tindemans, Titley ja Truscott.

Ympäristö-, terveys- ja kuluttajansuojavaliokunnan lausunto on tämän mietinnön liitteenä.

Mietintö annettiin käsiteltäväksi 14. tammikuuta 1999.

Määräaika tarkistusten jättämiselle ilmoitetaan sen istuntojakson esityslistaluonnoksessa, jonka aikana mietintöä käsitellään.

A.
PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

Päätöslauselma ympäristöstä, turvallisuudesta ja ulkopoliitikasta

Euroopan parlamentti, joka

- ottaa huomioon Rehnin käsiteltäväksi jättämän päätöslauselmaesityksen sotilaallisten resurssien mahdollisesta käyttämisestä ympäristöstrategioissa (B4-0551/95),
  - ottaa huomioon Yhdistyneiden kansakuntien tutkimuksen "Charting potential uses of resources allocated to military activities for civilian endeavours to protect the environment", (UN A46/364, 17. syyskuuta 1991),
  - ottaa huomioon 17. heinäkuuta 1995 antamansa päätöslauselman aiheesta: Jalkaväkimiinat: murhaava este kehitykselle⁽¹⁾,
  - ottaa huomioon aikaisemmat päätöslauselmansa ydinsulkusopimuksesta ja ydinkokeista, sekä Canberran komission elokuussa 1996 antaman raportin ydinaseiden poistamisesta,
  - ottaa huomioon kansainvälisen tuomioistuimen yksimielisen päätöksen ydinasevaltioiden velvollisuudesta saada neuvotteluilla aikaan ydinaseiden kieltäminen (Neuvoa-antava lausunto N:o 96/22, 8. heinäkuuta 1996),
  - ottaa huomioon 19. huhtikuuta 1996 antamansa päätöslauselman ehdotuksesta neuvoston päätökseksi yhteisön pelastuspalvelun toimintaohjelman perustamisesta⁽²⁾,
  - ottaa huomioon aiemmat kemiallisia aseita koskevat päätöslauselmat,
  - ottaa huomioon Yhdistyneiden kansakuntien vuoden 1992 Rion ympäristökokouksen ja vuoden 1997 Kioton ilmastokokouksen tulokset,
  - ottaa huomioon parlamentin turvallisuusasiain ja aseidenriisunnan alivaliokunnan Brysselissä 5. helmikuuta 1998 järjestämän julkisen kuulemistilaisuuden HAARPista ja tainnuttavista aseista,
  - ottaa huomioon työjärjestyksensä 148 artiklan,
  - ottaa huomioon ulko- ja turvallisuusasiain sekä puolustuspolitiikan valiokunnan mietinnön sekä ympäristö-, terveys- ja kuluttajansuojavaliokunnan lausunnon (A4-0005/99),
- A. ottaa huomioon, että kylmän sodan päättyminen on huomattavasti muuttanut maailman turvallisuuspoliittista tilannetta ja että sotilaallisen jännityksen lieventyminen on johtanut laajamittaiseen aseistariisuntaan yleensä ja erityisesti ydinaseiden vähentämiseen, jolloin on

---

⁽¹⁾ EYVL C 183, 17.7.1995, s. 47. (A4-0149/95).

⁽²⁾ EYVL C 141, 13.5.1996, s. 258. (A4-0100/96).

vapautunut suuri määrä aikaisemmin sotilaallisiin tarkoituksiin käytettyjä resursseja,

- B. ottaa huomioon, että huolimatta geostrategisen tilanteen täydellisestä muuttumisesta kylmän sodan päättymisen jälkeen maailman ympäristöön ja etenkin biodiversiteettiin kohdistuvan katastrofaalisen vahingon riski ei ole merkittävästi pienentynyt, ja että tämä uhka johtuu mahdollisesta ydinaseiden vahingossa tai luvatta tapahtuvasta laukaisemisesta sekä ydinaseiden valtuutetusta käytöstä tilanteesta, jossa toinen osapuoli perusteetta uskoo olevansa hyökkäysuhan alaisena,
- C. ottaa huomioon, että tätä riskiä voidaan vähentää hyvin huomattavasti erittäin lyhyellä aikavälillä sillä, että kaikki ydinasevaltiot panevat täytäntöön kaikki Canberran komission raporttiin sisältyvät kuusi kohtaa, erityisesti niiltä osin, mikä koskee kaikkien ydinaseiden poistamista "äärimmäisen liipaisinherkää" valmiudesta sekä ydinaseiden asteittaista siirtämistä strategiseen reserviin,
- D. ottaa huomioon, että vuoden 1968 ydinsulkusopimuksen VI artiklan mukaan kaikki sopimusosapuolet sitoutuvat "neuvottelemaan vilpittömästi ... yleistä ja täydellistä aseistariisuntaa koskevasta sopimuksesta", ja ottaa huomioon, että vuoden 1995 ydinsulkukonferenssin periaatteissa ja tavoitteissa vahvistettiin, että sopimuksen lopullisena tavoitteena on ydinaseiden täydellinen eliminointi,
- E. ottaa huomioon, että ympäristöön kohdistuvat uhat, pakolaisvirrat, etniset ristiriidat, terrorismi ja kansainvälinen rikollisuus ovat uusia vakavia turvallisuusongelmia ja että kyky selvitä erilaisista konflikteista tulee yhä tärkeämmäksi turvallisuustilanteen edelleen muuttuessa; sotilaallisia resursseja on käytettävä ei-sotilaallisiin tarkoituksiin, koska kaikki turvallisuuteen kohdistuvat uhat eivät ole sotilaallisia,
- F. ottaa huomioon, että maapallon resursseja hyödynnetään aivan kuin ne olisivat ehtymättömät, mikä on johtanut siihen, että luonnonkatastrofeja ja ympäristökatastrofeja tapahtuu yhä useammin; tällaisilla paikallisilla ja alueellisilla ympäristöongelmilla voi olla merkittävät seuraukset kansainvälisille suhteille; pahoittelee, että tämä ei heijastu nykyistä selkeämmin valtioiden ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan,
- G. ottaa huomioon, että konfliktit ovat kaikkialla maailmassa pääasiallisesti valtion sisäisiä eivätkä valtioiden välisiä, siellä missä valtioiden välisiä konflikteja esiintyy, ne liittyvät entistä enemmän elintärkeiden resurssien, kuten veden, elintarvikkeiden ja polttoaineen saatavuuteen tai käyttöoikeuteen,
- H. ottaa huomioon, että edellä mainittujen resurssien saatavuus ja käyttöoikeus liittyvät olennaisella tavalla ympäristön tilan huonontumiseen ja saastumiseen, jotka ovat sekä syy että seuraus, tästä voidaan loogisesti päätellä, että konfliktien ehkäisyssä on keskityttävä edellä mainittuihin kysymyksiin,
- I. ottaa huomioon, että sekä viljelymaahan että asumiskelpoiseen maahan kohdistuva paine, joka on kautta historian ollut merkittävä jännityksen ja konfliktien lähde, aiheutuu entistä enemmän ympäristön tilan huonontumisesta, erityisesti ilmastonmuutoksesta ja merenpinnan nousun seurauksista,

- J. ottaa huomioon, että kaikki edellä mainitut tekijät, jotka vaikuttavat maailman kaikkein köyhimpiin ja haavoittuvimpiin väestöihin, lisäävät jatkuvasti nk. "ympäristöpakolaisten" esiintymistä, mikä aiheuttaa sekä suoraa painetta EU:n maahanmuutto- ja oikeuspolitiikkaa, kehitysapua ja humanitaarisen avun käyttöä kohtaan että aiheuttaa EU:lle epäsuoria turvallisuusongelmia aiheuttamalla alueellista epävakautta muualla maailmassa,
- K. ottaa huomioon, että Washingtonissa toimivan Climate Instituten keräämien ja julkaisemien yksityiskohtaisten kansainvälisten tutkimustulosten mukaan "ympäristöpakolaisia" on nykyään enemmän kuin "perinteisiä pakolaisia" (25 miljoonaa ja 22 miljoonaa), edellä mainittujen lukumäärä nousee kaksikertaiseksi vuoteen 2010 mennessä ja pahimmassa tapauksessa jopa huomattavasti enemmänkin,
- L. ottaa huomioon, että "ympäristöpakolaisten" ongelma on vain yksi oire paljon suuremmasta inhimillisestä murhenäytelmästä, sillä 1,3 miljardia ihmistä elää YK:n määritelmien mukaan absoluuttisessa köyhyydessä; ottaa huomioon, että yli neljäsosa näistä ihmisistä yrittää tulla toimeen sellaisilla maapallon alueilla, jotka ovat ympäristön kannalta äärimmäisen alttiita ja suurimpien maailmanlaajuisten ympäristöongelmien kohteita, joista voidaan mainita metsien hävittäminen ja aavikoituminen,
- M. ottaa huomioon, että kylmän sodan päättymisen jälkeen, siitä huolimatta että globaalien ongelmien hallinta on puhdistettu sitä aikaisemmin hallinneesta ideologisesta sisällöstään, ja että sotilaallinen tasapaino vaikuttaa siihen paljon aikaisempaa vähemmän, tämä ei vielä näy YK:n järjestelmässä siten, että se korostaisi turvallisuuspolitiikan sotilaallisten ja ei-sotilaallisten osien yhteneväisyyttä ja tehokkuutta,
- N. ottaa kuitenkin huomioon, että YK:n maailmanlaajuiset tehtävät, jotka liittyvät poliittisiin ja turvallisuuskysymyksiin, ovat kuitenkin entistä enemmän ei-sotilaallisia, ja liittyvät erityisesti kaupan, avun, ympäristön ja kestävä kehityksen välisiin suhteisiin,
- O. ottaa huomioon, että asianmukaiset resurssit on mobilisoitava ympäristöön liittyvän haasteen kohtaamiseksi, ja huomauttaa, että ympäristönsuojeluun käytettävissä olevat resurssit ovat hyvin rajalliset, mikä vaatii uudenlaista ajattelua olemassa olevien resurssien hyödyntämisessä,
- P. ottaa huomioon, että koska sotilaallisia resursseja on vapautunut muuhun käyttöön, puolustusvoimilla on ainutlaatuinen mahdollisuus ja huomattavasti kapasiteettia tukea yhteiskunnan pyrkimystä ratkaista jatkuvasti kasvavat ympäristöongelmat,
- Q. ottaa huomioon, että sotilaalliset resurssit ovat kansallisia resursseja, kun taas ympäristöön liittyvä haaste on maailmanlaajuinen; siksi on löydettävä kansainvälisiä yhteistyötapoja asioissa, jotka liittyvät sotilaallisten resurssien uudelleensijoittamiseen ja hyödyntämiseen ympäristönsuojelussa,
- R. ottaa huomioon, että ympäristönsuojelun lyhyen aikavälin kustannuksia on verrattava ympäristön laiminlyönneistä aiheutuneisiin pitkän aikavälin kustannuksiin ja että yhä tarpeellisempaa on laatia eri ympäristöstrategioiden kustannus- ja hyötyanalyysi, jonka tulee sisältää sotilaallisten resurssien mahdolliset uudelleensijoittamiset, uudelleen koulutus ja siirtäminen,

- S. toteaa, että yhteinen tavoite eli vahingoittuneiden ekosysteemien kunnostaminen liittyy suoraan maailmanlaajuisten resurssien oikeudenmukaiseen hyödyntämiseen ja että kansainvälistä teknistä yhteistyötä on helpotettava ja soveltuvan sotilaallisen teknologian vaihtoa on tuettava,
- T. toteaa, että olemassaolevista sopimuksista huolimatta sotilaallisessa tutkimuksessa jatketaan ympäristön manipulointia sotilaallisessa tarkoituksesta, ja että esimerkkinä voidaan mainita Alaskassa toimiva HAARP-järjestelmä,
- U. toteaa, että ydinvoiman käyttäminen "rauhanomaisiin tarkoituksiin" toimii varoittavana esimerkkinä siitä, miten sotilaallinen salailu voi estää ja siviili- ja sotilaallisen teknologian yhteiskäytön asianmukaisen arvioinnin ja ohjauksen, jos läpinäkyvyys ei toteudu millään tavalla,
- V. toteaa, että ekologisen rapping korjaaminen ja ympäristökriisien ratkaiseminen vaatii tiettyjen asioiden asettamista ensisijaisiksi kansallisessa päätöksenteossa ja sitä, että eri valtioiden on toimittava tehokkaasti yhdessä ympäristökatastrofien sattuessa;
1. Kehottaa komissiota esittämään neuvostolle ja parlamentille Amsterdamin sopimukseen sisältyvän yhteisen strategian, joka yhdistää EU:n UYTP-näkökohdat EU:n kauppapolitiikkaan, avustuspolitiikkaan sekä kansainväliseen ympäristöpolitiikkaan vuosien 2000 ja 2010 välillä, tavoitteena ratkaista seuraavat ongelmat ja niiden väliset suhteet:
    - a) Maatalous- ja elintarviketuotanto ja ympäristön tilan heikentyminen;
    - b) Vedenpuute ja veden toimittaminen yli rajojen;
    - c) Metsien hävittäminen ja hiilinielut;
    - d) Työttömyys, alityöllisyys ja absoluuttinen köyhyys;
    - e) Kestävä kehitys ja ilmastonmuutos;
    - f) Metsien hävitys, aavikoituminen ja väestönkasvu;
    - g) Kaikkien edellä mainittujen tekijöiden yhteys globaaliseen ilmaston lämpenemiseen sekä äärimmäisten sääilmiöiden vaikutus ympäristöön ja humanitaariseen apuun;
  2. Toteaa, että ehkäisevät ympäristötoimet ovat merkittäviä turvallisuuspolitiikan välineitä; kehottaa tämän vuoksi jäsenvaltioita määrittelemään pitkän tähtäimen puolustus- ja turvallisuuspoliittisiin arviointeihin, sotilaalliseen tutkimukseen ja toimintasuunnitelmiin sisältyvät ympäristöön ja kansanterveyteen liittyvät tavoitteet;
  3. Tunnustaa asevoimien huomattavan merkityksen demokraattiselle yhteiskunnalle ja asevoimien maanpuolustustehtävät sekä sen, että rauhaa turvaavat ja ylläpitävät aloitteet voivat merkittävästi edistää ympäristövaurioiden välttämistä;
  4. Katsoo, että maanalaiset ja ilmakehässä tehdyt ydinkokeet ovat levittäneet ydinlaskeuman seurauksena suuria määriä radioaktiivista cesium 137:ää, strontium 90:ää ja syöpää aiheuttavia isotooppeja kaikkialle maailmaan ja ovat aiheuttaneet huomattavia ympäristö- ja terveysvahinkoja koalueilla;
  5. Katsoo, että moniin alueisiin maailmassa kohdistuu uhka, jonka aiheuttavat ydinsukellusveneiden ja muiden ydinkäyttöisten alusten valvomaton, vaarallinen ja

asiantuntematon varastointi ja hylkääminen sekä mainittujen alusten radioaktiivinen polttoaine ja vuotavat ydinreaktorit, ja pitää erittäin todennäköisenä, että säteily saattaa piankin levitä laajoille alueille;

6. Katsoo, että siihen ongelmaan, jonka aiheuttavat kemialliset ja tavanomaisten aseet, joita upotettiin Euroopan merialueille sekä I että II maailmansodan jälkeen varastojen hävittämisen "helppona ratkaisukeinona" on löydettävä asianmukainen ratkaisu, ja katsoo, että tänäänkään kukaan ei tiedä, miten upotetut aseet ja ammuksot vaikuttavat pitkällä aikavälillä merialueiden ekologiaan, erityisesti kalakantoihin ja ranta-alueiden ekologiaan;
7. Katsoo, että Euroopan unionin on osallistuttava ratkaisun löytämiseen ongelmaan, jonka vuoksi kokonaiset alueet Afrikassa ovat käynnissä olevien sotien seurauksena muuttuneet asumis- ja viljelykelvottomiksi, minkä vuoksi näistä alueista on tullut ympäristötuhon näyttämöitä, joilla erityisesti metsien hävittäminen ja eroosio aiheuttavat aavikoitumista;
8. Kehottaa asevoimia lopettamaan kaiken sellaisen toiminnan, joka saattaa vahingoittaa ympäristöä ja terveyttä ja ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin toimiin saastuneiden alueiden puhdistamiseksi ja dekontaminoimiseksi;

Sotilaallisten resurssien käyttäminen ympäristön hyväksi

9. Katsoo, että ne resurssit, jotka tällä hetkellä ovat käytettävissä saastutetun ympäristön kunnostamiseksi ja pelastamiseksi, eivät ole riittäviä maailmanlaajuisista ympäristöhaasteista selviämiseksi; kehottaa tämän vuoksi jäsenvaltioita edistämään sotilaallisten resurssien käyttämistä ympäristönsuojelun hyväksi seuraavin tavoin:
  - a) aloittamalla ympäristönsuojelutalaiden kouluttaminen tavoitteena perustaa koordinoitu eurooppalainen ympäristöprikaati,
  - b) inventoimalla ympäristötarpeensa ja ympäristötarkoituksiin käytettävissä olevat sotilaalliset resurssit, ja hyödyntämällä näitä resursseja kansallisissa ympäristösuunnitelmissa,
  - c) harkitsemalla, mitä sotilaallisia resursseja ne voivat asettaa Yhdistyneiden kansakuntien tai Euroopan unionin käyttöön lyhyellä tai pitkällä aikavälillä tai valmiuseriaatteen mukaisesti ympäristökatastrofeissa ja -kriiseissä käytettäväksi kansainvälisen yhteistyön välineeksi,
  - d) kehittämällä suunnitelmia sellaisten kansainvälisten ja eurooppalaisten suojelujoukkojen perustamiseksi, jotka käyttäisivät sotilaallista henkilökuntaa, varusteita ja laitteita, ja jotka asetetaan käytettäväksi rauhankumppanuuden puitteissa ympäristöön liittyviä hätätilanteita varten,
  - e) integroimalla ympäristönsuojelun ja kestävä kehityksen tavoitteet turvallisuuskäsityksiinsä,
  - f) varmistamalla, että puolustusvoimat noudattavat ympäristölainsäädäntöä ja että puolustusvoimien aiemmin aiheuttamat ympäristötuhot korjataan,

- g) sisällyttämällä ympäristönäkökulman sotilaallisiin tutkimus- ja kehitysohjelmiinsa;
10. Kehottaa Euroopan unionin jäsenvaltioiden hallituksia ryhtymään lisäksi seuraaviin toimiin, koska alalta saadut käytännön kokemukset ovat rajalliset:
    - a) perustamaan keskuksia sotilaallisten resurssien ympäristökäytöstä saatujen kansallisten kokemusten vaihtoa varten,
    - b) helpottamaan ympäristötietojen maailmanlaajuisia levittämistä, mukaan lukien sellaiset tiedot, jotka saadaan hyödyntämällä sotilaallisia satelliitteja ja muita tiedonkeruutapoja;
  11. Kehottaa jäsenvaltioita soveltamaan ympäristölainsäädäntöään kaikkeen sotilaalliseen toimintaan ja varmistamaan, että puolustusvoimat vastaavat ja maksavat aikaisemmin sotilasalueina käytettyjen alueiden tutkimisen, puhdistamisen ja saneerauksen, jotta nämä alueet voidaan ottaa jälleen siviilikäyttöön, tämä on erityisen tärkeää EU:n rannikkoalueilla sijaitsevien laajojen kemiallisten ja tavanomaisten ammusten upottamispaikoilla;
  12. Kehottaa kaikkia jäsenvaltioita laatimaan ympäristö- ja terveystavoitteet ja toimintasuunnitelmat, jotka koskevat asianomaisen maan asevoimien ympäristöä ja terveyttä suojaavien toimien parantamista;
  13. Kehottaa jäsenvaltioiden hallituksia asteittain parantamaan ympäristönsuojelua puolustusvoimissa koulutuksen ja teknisen kehittämisen avulla ja antamalla kaikille puolustusvoimien henkilökuntaan kuuluville ja asevelvollisille ympäristötietouden peruskoulutuksen;
  14. Kehottaa Euroopan unionia yhteistyöhön uuden ympäristöstrategian alalla; strategiassa käytettäisiin sotilaallisia resursseja yhteisen ympäristönsuojelun hyväksi;
  15. Katsoo, että ympäristöstrategiaan voisi sisältyä maapallon ympäristön tarkkailu, koottujen tietojen arviointi, tieteellisen työn koordinointi ja tietojen levittäminen, johon liittyisi kansallisista tarkkailu- ja valvontajärjestelmistä saatujen olennaisten tietojen vaihto ympäristön tilan jatkuvan tarkkailun varmistamiseksi;
  16. Toteaa, että puolustusmenojen jyrkkä vähentäminen saattaa aiheuttaa merkittäviä alueellisia ongelmia ja kehottaa jäsenvaltioita tehostamaan ponnistuksiaan aseeteollisuuden tuotannon ja tekniikan muuntamiseksi siviilikäyttöön ja siviilisovelluksiin sekä jäsenvaltioiden että Konver-ohjelman tapaisten yhteisön aloitteiden avulla;
  17. Pitää ehkäisevän ympäristötyön vahvistamista ympäristö- ja luonnonkatastrofien torjumiseen kannalta tärkeänä tavoitteena;
  18. Kehottaa komissiota tekemään perusteellisen tutkimuksen Euroopan turvallisuuspoliittisista ympäristöuhkista ja laatimaan vihreän kirjan puolustusvoimien ympäristövaikutuksista;
  19. Vaatii neuvostoa vaikuttamaan vahvasti sen hyväksi, että USA, Venäjä, Intia ja Kiina allekirjoittavat viipymättä vuonna 1997 tehdyn henkilömiinojen kieltämistä koskevan Ottawan sopimuksen;

20. Katsoo, että EU:n on autettava miinojen uhreja aikaisempaa enemmän ja tuettava miinanraivaustekniikan kehittämistä, ja että miinanraivausmenetelmien kehittämistä on kiirehdittävä;
21. Katsoo, että sotilaalliseen tutkimukseen liittyvää salailua on purettava ja että avoimuutta ja sotilaallisten tutkimushankkeiden demokraattista valvontaa on edistettävä;
22. Kehottaa jäsenvaltioita kehittämään ympäristöystävällistä ja tervettä teknologiaa aseiden tuhoamista varten;
23. Toteaa, että EU:n lähialueiden potentiaalisesti vaarallisimpia ympäristöuhkia ovat ydinjätteen sekä biologisten ja kemiallisten aseiden varastojen puutteellinen valvonta sekä sotilaskäytössä olleiden alueiden saneeraus; kehottaa tämän vuoksi jäsenvaltioita edistämään kansainvälistä yhteistyötä esim. YK:n ja rauhankumppanuuden puitteissa, jotta edellä mainitut aseet voidaan tuhota mahdollisimman ympäristöystävällisellä tavalla;
24. Katsoo, että kaikkien tulevien ydinaseiden vähentämistä ja lopullista eliminointia koskevien neuvottelujen on perustuttava vastavuoroisen ja tasapuolisen vähentämisen periaatteeseen;
25. Katsoo, että koska entisestä Neuvostoliitosta itsenäistyneiden maiden olosuhteet ovat erityisen vaikeat, näissä maissa edelleen säilytettävien ydinaseiden ja ydinmateriaalien kunnan heikkeneminen merkitsee sitä, että ydinaseiden asteittaisen eliminoinnin jatkamista koskevan sopimuksen aikaansaaminen on entistä tärkeämpi tavoite;

Sotilaallisen toiminnan oikeudelliset näkökohdat

26. Kehottaa Euroopan unionia työskentelemään sen hyväksi, että myös uusia ns. tainnuttavia asejärjestelmiä ja uusien asestrategioiden kehittämistä säännellään kansainvälisin sopimuksin;
27. Katsoo, että HAARP (High Frequency Active Auroral Research Project) on maailmanlaajuisesti tärkeä hanke, koska sillä on laajamittaiset vaikutukset ympäristöön, ja vaatii, että riippumaton kansainvälinen elin tutkii oikeudelliset, ekologiset ja eettiset vaikutukset ennen lisätutkimusten ja -testausten aloittamista; pitää valitettavana, että Yhdysvaltojen hallinto on toistuvasti kieltäytynyt lähettämästä edustajaansa kuultavaksi julkiseen kuulemistilaisuuteen ja sen jälkeen pidettyihin asiasta vastaavan valiokunnan kokouksiin, joissa on käsitelty Alaskassa toimivan High Frequency Active Auroral Research Project (HAARP) -hankkeeseen liittyviä ympäristö- ja terveysriskejä;
28. Pyytää, että STOAn (tieteellisten ja teknologisten vaihtoehtojen arvioinnin) paneeli tutkii kaiken olemassaolevan HAARPia koskevan tieteellisen ja teknisen tutkimusaineiston arvioidakseen hankkeen todellista luonnetta ja sitä, miten suuren riskin HAARP muodostaa sekä paikalliselle että globaalille ympäristölle ja kansanterveydelle yleensä;
29. Kehottaa komissiota yhteistyössä Ruotsin, Suomen, Norjan ja Venäjän federaation hallitusten kanssa tutkimaan, miten HAARP-ohjelma vaikuttaa Euroopan arktisten alueiden ympäristöön ja kansanterveyteen, ja kertomaan tuloksista parlamentille;

30. Vaatii erityisesti kansainvälistä sopimusta, jolla kielletään kaikki tutkimus ja kehittäminen niin siviili- kuin sotilaallisiin tarkoituksiin, joilla pyritään soveltamaan tietoa kemiallisten, elektronisten, äänen väreilyn tai muiden keinojen vaikutuksesta ihmisen aivoihin sellaisten aseiden kehittämisessä, joiden avulla voidaan jotenkin vaikuttaa ihmisen toimintakykyyn, mukaan lukien edellä mainittujen järjestelmien kaiken todellisen tai mahdollisen käytön kieltäminen;
31. Kehottaa Euroopan unionia ja sen jäsenvaltioita edistämään kansainvälisiä sopimuksia, joiden avulla sodan syttyessä ympäristöä voitaisiin suojella tarpeettomalta tuhoutumiselta;
32. Kehottaa Euroopan unionia ja sen jäsenvaltioita edistämään sitä, että myös puolustusvoimien rauhan ajan toiminnalle asetetaan kansainväliset normit sen ympäristövaikutusten osalta;
33. Kehottaa neuvostoa aktiivisesti edistämään Canberran komission ehdotusten ja ydinsulkusopimuksen 6 artiklan (ydinaseriisunta) toimeenpanemista;
34. Kehottaa neuvostoa, ja erityisesti Britannian ja Ranskan hallituksia ottamaan johtoaseman ydinsulkusopimuksen ja aseistariisuntakonferenssin osalta sen suhteen, mikä koskee neuvottelujen jatkamista kohti täyttä täytäntöönpanoa ja sitoumuksia, jotka koskevat ydinaseiden vähentämistä ja eliminointia mahdollisimman nopeasti tasolle, jolla jäljellä olevat ydinasevarastot eivät uhkaa maailman ympäristön koskemattomuutta ja kestävyyttä;
35. Kehottaa neuvoston puheenjohtajamaata, komissiota ja jäsenvaltioiden hallituksia ajamaan tässä päätöslauselmassa esitettyä kantaa kaikissa tulevilla Yhdistyneiden kansakuntien kokouksissa, jotka kuuluvat tai liittyvät ydinsulkusopimukseen ja aseistariisuntakonferenssiin;
36. Kehottaa neuvoston puheenjohtajamaata ja komissiota Euroopan unionista tehdyn sopimuksen J.7 artiklan mukaisesti raportoimaan parlamentille unionin kannasta, joka koskee tähän päätöslauselmaan sisältyviä erityisiä toimia, ja jonka ne esittävät tulevissa Yhdistyneiden kansakuntien, sen järjestöjen ja elinten kokouksissa, erityisesti vuonna 1999 pidettävässä ydinsulkusopimuksen valmisteleavassa komiteassa, aseistariisuntakonferenssissa ja muilla asianmukaisilla kansainvälisillä foorumeilla;
37. Kehottaa puhemiestään välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle, komissiolle, Euroopan unionin jäsenvaltioille ja Yhdistyneille kansakunnille.

B. PERUSTELUT

Puolustautuminen ympäristöuhkilta

Turvallisuuspoliittisessa tilanteessa on suhteellisen lyhyessä ajassa tapahtunut merkittäviä muutoksia. Alle kymmenen vuotta sitten rautaesirippu jakoi ydinaseilla varustetun Euroopan kahtia.

Nyt Eurooppa yhdentyy; Euroopan unioni on laajentumassa moneen entisen Varsovan liiton maahan. Kylmä sota on ohi ja nyt, ja tällä hetkellä suursodan syttyminen Euroopassa näyttää mahdottomalta. Samanaikaisesti esille on kuitenkin noussut uusia uhkakuvia. Mittavat pakolaisvirrat, etniset konfliktit, terrorismi ja kansainvälinen rikollisuus ovat vain joitakin esimerkkejä turvallisuuteen nykyisin kohdistuvista uhkista. Toinen vakava uhka liittyy luonnonkatastrofeihin ja ympäristöongelmiin, jotka ovat joko luonnon itsensä aiheuttamia tai aiheutuvat ihmisen tavasta hyödyntää maapallon resursseja.

Monet ympäristökatastrofit, kuten Espanjan pato-onnettomuus, ovat asettaneet ihmiskunnan uusien ongelmien eteen. Maaperän eroosio Italiassa, El Niñon jälkeensä jättämä hävitys ja Tšernobylin ydinvoimalaonnettomuus ovat muita ajankohtaisia esimerkkejä luonnon- ja ympäristökatastrofien tuhoisista seurauksista. Joissakin osissa maailmaa kuivuus voi johtaa usean vuoden sadon menettämiseen, minkä seurauksena suuri osa väestöstä näkee nälkää ja tai kuolee nälkään. Ihmiskunnan kyky puolustautua näiltä katastrofeilta näyttää hyvin heikolta.

Ympäristö- ja luonnonkatastrofit merkitsevät ihmisille aina tragediaa ja ne voivat aiheuttaa olla katastrofaalisia seurauksia yhdyskunnille ja kokonaisille kansakunnille. Näiden katastrofien aiheuttamien kustannukset ovat mittavat niin kuolonuhrien kuin materiaalisten vahinkojen korjauskustannusten osalta. On ilmeistä, että katastrofien havaitsemiseen ja/tai estämiseen ei ole riittäviä resursseja. Toimenpiteisiin ryhdytään usein aivan liian myöhään. Tämän vuoksi on vahvistettava ennalta ehkäisevää työtä. Se vaatii valtavasti voimavaroja, mutta käytettävissä olevat resurssit ovat hyvin rajalliset. Tämä vaatiikin uudenlaista ajattelua olemassa olevien resurssien hyödyntämiseksi, ja samalla on löydettävä uusia resursseja. Näyttää ilmeiseltä, että yksittäinen kansakunta ei pysty yksinään puolustautumaan ympäristökatastrofeilta; ympäristöongelmat edellyttävät kansainvälistä yhteistyötä, koska uhkakuvat ovat maailmanlaajuiset.

Paikallisilla ja alueellisilla ympäristöongelmilla voi olla merkittävät seuraukset kansainvälisille suhteille. Radioaktiiviset laskeumat, tulvat ja kuivuus eivät katso valtioiden rajoja. Ympäristöpakolaiset siirtyvät valtioihin, jotka ovat varallisuudeltaan samanlaisessa tai vielä huonommassa asemassa kuin se valtio, josta he ovat lähteneet. Uusien epävakauden ja epävarmuuden lähteiden on heijastuttava siihen, kuinka eri kansat luovat ja ylläpitävät rauhaa ja turvallisuutta. Koska ympäristöongelmat ja ekologiset ongelmat uhkaavat vakavasti rauhaa ja turvallisuutta, ne on otettava huomioon myös ulko-, puolustus- ja turvallisuuspolitiikassa. On analysoitava, miten sotilaallisia resursseja voidaan käyttää tämän turvallisuuteen kohdistuvan uuden uhan vastustamiseen ja näiden epävakautta ja huolta aiheuttavien uusien tekijöiden eliminoimiseen. Ympäristöongelmien haasteesta selviäminen vaatii kaikkien mahdollisten resurssien käyttöönottoa.

Turvallisuuspoliittisen tilanteen muuttuminen on laukaissut sotilaallisen jännityksen, johtanut varustelumenojen vähentämiseen luottamusta lisääviin toimiin entisten vihollisten, USA:n ja Venäjän välillä. Tämä on johtanut laajamittaiseen aseistariisuntaan; joukko-osastoja on lakkautettu ja osa sotamateriaalista on näin ollen käynyt tarpeettomaksi. Etenkin Venäjä ja USA ovat vähentäneet puolustusmenojaan huomattavasti, puolustusmenoja on vähennetty myös Euroopassa.⁽³⁾

Koska edellä mainittu kehitys on vapauttanut sotilaallisia resursseja muuhun käyttöön,

---

⁽¹⁾ SIPRI:n vuosikirja 1997, liite 6A, sotilasmenotilastot ja liite 6B, NATO:n sotilasmenotilastot.

puolustusvoimilla on ainutlaatuinen mahdollisuus ja huomattavasti kapasiteettia puuttua jatkuvasti kasvaviin ympäristöongelmiin. Puolustusvoimilla on hyvin koulutettu organisaatio ja mittavat tekniset resurssit, joita voidaan ilman suurempia kustannuksia käyttää ympäristöä edistävään tarkoitukseen. Se voi tapahtua resurssien uudelleensijoittamisen tai uudelleenohjauksen avulla. Euroopan unioni voi tehdä yhteistyötä uuden ympäristöstrategian alalla; strategian mukaan sotilaallisia resursseja käytettäisiin yhteisen ympäristönsuojelun hyväksi. Euroopan unioni voi merkittäväällä tavalla edistää yhteisen maailmanlaajuisen ekologisen vastuullisuuden aikaansaamista ja edistää samalla rauhan ja luottamuksen kehittymistä.

Euroopan unionin jäsenvaltioilla on sekä tekniset että taloudelliset edellytykset ottaa suuri vastuu ympäristöasioista. Niillä on myös tietoutta siitä, mitä ympäristöhaasteen huomiotta jättäminen merkitsisi. Ympäristön tuhoutuminen vaikuttaa kasvun ja taloudellisen kehityksen edellytyksiin, mutta siitä huolimatta maailman sotilasmenot ovat kolmesta viiteen kertaa suuremmat kuin ympäristönsuojelumenot.⁽⁴⁾

Puolustusvoimat tuhoavat ympäristöä toiminnallaan. Myös tästä syystä niiden on otettava entistä enemmän vastuuta ympäristöasioista.

Nykyajan turvallisuusuhat

Kansainvälinen tietoisuus ympäristöongelmien laajuudesta kasvaa jatkuvasti. Sen osoittavat varsinkin Yhdistyneiden kansakuntien järjestämät konferenssit, joiden teemoina ovat olleet vesi (Mar del Plata), aavikoituminen (Nairobi), ympäristö ja kehitys (Rio de Janeiro) sekä ilmastomuutokset (Kioto). Ympäristöongelmat voivat johtaa niin vakaviin ongelmiin, että ne vaarantavat sekä ihmisten että valtioiden turvallisuuden. Ympäristöongelmat voivat vaikuttaa myös valtioiden välisiin suhteisiin. Ilma ja vesi eivät tunne kansakuntien rajoja. Konkreettisia esimerkkejä mahdollisista tai jo olemassa olevista ympäristöuhkista ovat seuraavat:

Rajalliset vesivarat

Maailman väkiluvun kasvaessa kasvaa myös puhtaan veden kysyntä. Makea vesi on erittäin epätasaisesti jakautunut luonnonvara, 60 prosenttia maailman kaikista makean veden varoista on alle 10 valtion hallussa⁽⁵⁾ ja monet Euroopan valtiot ovat riippuvaisia veden tuonnista. Tulevaisuuden konflikteissa makean veden lähteisiin kohdistuvat hyökkäykset voivat olla paitsi tavoite sellaisenaan, myös konfliktin syy. Veden käyttöoikeutta koskevat konfliktit, voivat tulevaisuudessa johtaa kansainvälisen jännityksen lisääntymiseen, paikallisiin ja/tai kansainvälisiin konflikteihin. Esimerkiksi Indus-jokea koskevat kiistat voisivat johtaa siihen, että Intian ja Pakistanin suhteiden jännittyneisyys purkautuisi aseellisena konfliktina. Luetteloa mahdollisista

---

⁽²⁾ Sotilaallisten määrärahojen ympäristönsuojeluun käyttämisen mahdollisuuksia koskeva tutkimus, YK: A46/364 1991, § 74..

⁽⁵⁾ (Brasilia, Venäjä, Kiina, Kanada, Indonesia, USA, Intia, Kolumbia ja Kongo) International Freshwater Conflict: Issues and prevention Strategies, Green Cross International 1997, s. 4.

makeaan veteen liittyvistä konflikteista voisi jatkaa pitkäänkin. Arviolta 300 jokea, järveä ja pohjavesiesiintymää sijaitsee valtioiden raja-alueilla.⁽⁶⁾ Yhdeksällä Lähi-Idän neljästätoista maasta on puutteelliset vesivarannot, ja myös muut saattavat joutuvat yhtä huonoon tilanteeseen.⁽⁷⁾ Vuonna 1995 1/5 maailman väestöstä oli ilman puhdasta vettä ja tämän osuuden arvioidaan nousevan kahteen kolmasosaan vuonna 2025.⁽⁸⁾

Ilmastomuutokset

Mm. hiilidioksidin lisääntyneiden päästöjen takia⁽⁹⁾ maapallon keskilämpötila on noussut tämän vuosisadan aikana viisi astetta. Lämmöstä on tullut myös entistä intensiivisempää. Tutkijat ovat havainneet, että ilman kosteus on noussut kymmenen prosenttia viimeisten 20 vuoden aikana. Kosteuden lisääntyminen voi aiheuttaa entistä voimakkaampia ja tiheämmin esiintyviä myrskyjä tietyillä alueilla, samalla kun toiset alueet kärsivät kuivuudesta. Maailmanlaajuisten ilmastomuutosten intensiiviseen tutkimiseen voidaan tarvita ehkä vielä kaksikin vuosikymmentä, ennen kuin voidaan tehdä laaja-alaisempia päätöksiä siitä, minkälaisiin toimenpiteisiin on ryhdyttävä.

Kansainvälinen ilmastomuutosta tutkiva paneeli, jossa on mukana 2000 maailman johtavaa tutkijaa, ennustaa, että jos hiilidioksidipäästöt pysyvät nykytasolla, maapallon lämpötilan nousee 1,5 - 4,5 astetta ja että merenpinnan taso nousee 50 cm vuoteen 2100 mennessä. Arviolta 1/3 maailman väestöstä ja runsaat 1/3 infrastruktuurista on maailman rannikkoalueilla. Merenpinnan nouseminen jättäisi laajat alueet veden alle ja sen seurauksena useat miljoonat ihmiset joutuisivat kärsimään nälkää merkittävien maanviljelyalueiden menettämisen takia.

Nämä ja muut ympäristöuhat voivat aiheuttaa pakolaisvirtoja. Ympäristöpakolaiset ovat nousseet entistä enemmän kansainväliseen tietoisuuteen. Arviolta 25 miljoonaa ihmistä on paennut kuivuutta, maan eroosiota, aavikoitumista ja muita ympäristöongelmia. Vertailun vuoksi mainittakoon, että "perinteisiä" pakolaisia on noin 22 miljoonaa. Asiantuntijoiden mukaan ympäristöpakolaiset voivat aiheuttaa "yhden aikamme pahimmista humanitaarisista kriiseistä".⁽¹⁰⁾ He kärsivät sosiaalisista, poliittisista ja taloudellisista ongelmista, jotka voivat johtaa konflikteihin ja väkivaltaan. Ympäristöpakolaisten olemassaolo on tunnustettava virallisesti. Näiden ongelmien hillitseminen vaatii entistä enemmän kansainvälistä yhteistyötä ja entistä enemmän tukea huonossa asemassa oleville maille ja niiden asukkaille.

⁽⁴⁾ Ks. ed., s. 1.

⁽⁷⁾ Ks. ed., s. 3.

⁽⁸⁾ Time-lehti, Special Issue, marraskuu 1997, s. 18.

⁽⁹⁾ Ilmakehäämme pääsee 25 miljardia tonnia hiilidioksidia joka päivä.

⁽¹⁰⁾ Climate Institute, Washington, D.C.: "Environmental Exodus: An Emergent Crisis in the Global Arena".

Puolustusvoimien vaikutus ympäristöön sodassa ja rauhassa

Sotilaallinen toiminta aiheuttaa huomattavia ympäristötuhoja. Sotilaallisella toiminnalla on huomattavia kielteisiä vaikutuksia ympäristöön sekä sodan että rauhan aikana. Vaikutukset ovat sekä tahallisia että tahattomasti syntyviä. Ympäristön tuhoaminen on ollut antiikin ajoista lähtien tavallinen sodankäyntitapa. Sota on myös ehdottomasti vakavin uhka ympäristölle. Ajankohtaisena esimerkkinä voidaan mainita Persianlahden sodan tuhoisat seuraukset: sadat palavat öljylähteet ja monet myrkylliset aineet, jotka nousivat hallitsemattomasti ilmakehään. Ympäristö palaa ennallaan vasta pitkän ajan kuluttua, ja joitakin vaurioita voi olla mahdoton korjata.

Puolustusvoimat kehittävät yhä tehokkaampia aseita, jotka aiheuttavat ympäristölle mittavia ja tuhoisia vaurioita. Nykyajan sodankäynti saa aikaan suurempaa ympäristön tuhoutumista kuin mikään muu ympäristöä tuhoava toiminta. Seuraavassa on kuvaus muutamista asejärjestelmistä, joilla on vakavia ja vahingollisia vaikutuksia ympäristöön myös rauhan aikana.

Miinat

Miinat aiheuttavat valtavia ympäristötuhoja. UNEP:in (Yhdistyneiden kansakuntien ympäristöohjelma) mukaan maamiinat ovat kaikkein laajimmalle levinneitä sotien konkreettisia jälkivaikutuksia ja ne voivat vaikuttaa ekologiseen tasapainoon. Miinojen asettaminen tuhoaa laajoja alueita, usein maanviljelyalueita, jotka ovat pitkälle tulevaisuuteen käyttöön kelpaamattomia. Miinat ovat kehityksen suurimpia esteitä monilla maailman köyhimmillä alueilla. 65:ssä maailman maassa on 80-110 miljoonaa miinaa. Ne voivat räjähtää monta kymmentä vuotta asettamisen jälkeen ja suurin osa niiden uhreiksi joutuvista on tavallisia kansalaisia, etenkin lapsia. Miinanraivaus on erittäin vaarallinen, aikaa vievä ja kallis prosessi. Uusien miinanraivausmenetelmien kehittäminen etenee aivan liian hitaasti ja sitä onkin jouduttava.

Myönteistä on se, että Oslossa vuonna 1997 pidetyssä konferenssissa päätettiin, että kaikki henkilömiinat kielletään, varastossa olevat miinat⁽¹⁾ tuhoetaan neljän vuoden kuluessa ja että miinoista kärsimään joutuneille maille on annettava entistä enemmän apua. Useat valtiot allekirjoittivat yleissopimuksen Ottawassa vuonna 1997, mutta esimerkiksi USA, Venäjä, Intia ja Kiina eivät ole sitä vielä tehneet. Euroopan unionin on työskenneltävä sen hyväksi, että nämä maat liittyvät sopimukseen välittömästi. EU:n on autettava miinojen uhreja ja tuettava miinanraivaustekniikan kehittämistä entistä laajemmin.

Tainnuttavat aseet⁽¹²⁾

Tainnuttavat aseet eivät ole mikään uusi asetyyppi, sillä esim. vesitykit, kumiluodit ja kyynelkaasu ovat olleet käytössä jo monta vuosikymmeniä. Sittemmin on kuitenkin kehitetty edistyneempiä asetekniikoita, joita kutsutaan tainnuttaviksi siitä huolimatta, että ne voivat aiheuttaa vakavia vammoja ja johtaa jopa vammautumiseen tai kuolemaan.

(¹¹) Varastoissa on n. 100 miljoonaa miinaa.

(¹²) 5. helmikuuta 1998 parlamentin turvallisuusasiain ja aseidenriisunnan alivaliokunta järjesti julkisen kuulemistilaisuuden HAARPista ja tainnuttavista aseista. Tämä kohta perustuu kuulemistilaisuuteen.

Kehitetyt teknologiat vahingoittavat sekä aineellista omaisuutta että ihmisiä. Yksi esimerkki ovat akustiset aseet, jotka saavat aikaan matalan äänitason, nk. infraäänen. Sen avulla ne voivat hämääntää vihollisen ja tehdä hänet vaarattomaksi. Muita esimerkkejä ovat kiinni liimaantuva vaahto ja sokeuttava laser. Veden värjäävät kemikaalit voivat vaikuttaa sekä maatalouteen että väestöön. Elektromagneettisten säteiden avulla voidaan estää vihollisen tietoliikenne-, navigaatio- ja viestintäjärjestelmien toiminta. Tainnuttavia aseita voidaan käyttää myös valtion infrastruktuurin ja viranomaisten toiminnan estämiseen, niillä voidaan keskeyttää rautatiejärjestelmän toiminta tai aiheuttaa sekasortoa maan talouselämään. Yhteistä näille aseille on se, että niiden tehtävänä on viivyttää ja estää potentiaalisen vihollisen toimintaa ja voittaa tämä "strategisella tasolla".⁽¹³⁾

Näiden erilaisten asetyyppien kutsuminen yhteisellä nimityksellä "tainnuttavat" on erittäin harhaanjohtavaa. Nimityksellä "tainnuttava" on tarkoitus saada nämä aseet näyttämään inhimillisemmiltä kuin tavanomaiset aseet - mutta inhimillisiä aseita ei ole olemassakaan. Kaikenlaisten aseiden käyttöön liittyy vammautumisen tai hengen menettämisen vaara, mikä aseiden tarkoitus oikeastaan onkin. Tainnuttavia aseita käytetään yleensä konfliktin alkuvaiheessa ja ne voivat itse asiassa laukaista konfliktin. Sotilaat ja poliisit voivat turvautua väkivaltaan yhä laajemmin määrin siitä syystä, että aseet näyttävät vähemmän vaarallisilta. On varsin mahdollista, että nämä aseet madaltavat kynnystä turvautua väkivaltaan konfliktien ratkaisemiseksi.

Tarkoituksena on tehdä vihollisesta vaaraton aiheuttamatta hänelle pitkäaikaista kärsimystä tai kuolemaa. Se, miten ja ketä vastaan tainnuttavia aseita käytetään, on kuitenkin tärkeä kysymys sen kannalta, millaisia seurauksia näillä aseilla on. Ase, jolla voidaan tehdä sotilaasta vaaraton, voi vahingoittaa tai jopa tappaa lapsen tai iäkkään ihmisen. Muita aseiden vaikutuksen kannalta oleellisia tekijöitä ovat mm. laukaisuetaisyys ja laukaistavien ammusten määrä. Vertailun vuoksi voidaan mainita, että tavanomaiset aseet johtavat "vain" 25 prosentin kuolleisuuteen.⁽¹⁴⁾

Tainnuttavia aseita käytetään tehokkaana apuvälineenä modernissa sodankäynnissä, joko yksinään tai yhdessä tavanomaisten aseiden kanssa. Esimerkiksi USA käytti radiotaajuusaseita Persianlahden sodassa estääkseen Irakin energiajärjestelmän toiminnan,⁽¹⁵⁾ siitä huolimatta, että ei tiedetty, millaisia vaikutuksia radiotaajuusaseilla on ihmisiin. Tainnuttavia aseita ei näin ollen tule pitää tappavasta järjestelmästä erillisenä ryhmänä, vaan sen osana. Tainnuttavien aseiden kehittäminen tuo sodankäyntiin lisää mahdollisuuksia. Tuloksena on siten pikemminkin voimankäytön lisääntyminen kuin sen väheneminen. Tainnuttavat aseet eivät johda sellaisiin konflikteihin, joissa kukaan ei menetä henkeään.

Samalla kun kehitetään yhä enemmän erilaisia tainnuttavia aseita, kasvaa kiinnostus kokeilla niiden toimintaa niin puolustusvoimien, poliisivoimien kuin poliitikkojenkin keskuudessa. Tainnuttavia aseita ei saa käyttää välineenä, jolla pyritään sekaantumaan poliittisesti muiden asioihin ja jolla pohjoisen valtiot dominoivat etelässä sijaitsevia valtioita.

⁽¹³⁾ Niitä valmistetaan esim. USA:ssa, Kiinassa, Iso-Britanniassa, Ranskassa, Venäjällä ja Israelissa.

⁽¹⁴⁾ Tri Robin Coupland, Kansainvälinen Punainen Risti, kuulemistilaisuuden alustaja.

⁽¹⁵⁾ Nonlethal technology and airpower, 1993. Air Command and Staff College research project.

Tainnuttavia aseita koskevaa tehokasta lainsäädäntöä ei ole olemassa. Vain jotkut tainnuttavat aseet ja tekniikat voidaan kieltää tulkitsemalla erilaisia asevalvontasääntöjä, esimerkkinä kiinni liimaantuva vaahto (jota käytettiin Somaliassa ja Bosniassa). Myös tietynlaisten laserien (ihmisiä sokeuttavien) käyttöä on rajoitettu tiettyjä tavanomaisia aseita koskevassa yleissopimuksessa. Biologiset myrkyt (esim. salmonella ja muut bakteerit) on kielletty biologisten aseiden kieltosopimuksella (BWC). Monilla näistä aseista voi olla vakavia vaikutuksia ympäristöön. Tämän vuoksi kansainvälistä lainsäädäntöä on vahvistettava, jotta kehitettävien uusien aseiden käyttöä voidaan säännellä pysyvästi.

Kansainvälisen Punaisen Ristin komitean "Cyrus-hanketta" voitaisiin hyödyntää kehitettävien uusien tainnuttavien aseiden käyttöä koskevien muiden luotettavien kansainvälisten normien puuttuessa. "Cyrus-hanke" luokittelee ja laatii tavanomaisia aseita koskevat kriteerit kuolleisuuden, invaliditeetin, tarvittavan hoidon, veren saatavuuden jne. osalta. Euroopan unionin on työskenneltävä sen hyväksi, että myös uudet asetekniikat ja uusien asestrategioiden kehittäminen otetaan kansainvälisten yleissopimusten piiriin.

Kemialliset aseet

YK:n määräämä kemiallisten aseiden ja muiden joukkotuhoaseiden tuhoaminen Irakissa on sivuvaikutuksena saanut aikaan suurta huolta sotilaallisten toimintojen vaikutuksesta ympäristöön ja voimistanut tarvetta löytää ekologisesti turvallisia menetelmiä aseidenriisuntaa varten. Kemiallisten aseiden kieltosopimus (CWC) astui voimaan huhtikuussa 1997, 1 artiklan mukaan yleissopimuksen ratifioineet valtiot sitoutuvat siihen, että ne eivät kehitä, valmista tai vie maasta kemiallisia aseita koskaan missään olosuhteissa. Ne sitoutuvat myös olemaan koskaan käyttämättä kemiallisia aseita ja tuhoamaan jo olemassa olevat kemialliset aseet. 3 artiklan mukaan valtioiden on viimeistään 30 päivän kuluttua yleissopimuksen voimaantulosta esitettävä tiedot, joista ilmenee, onko niillä kemiallisia aseita ja mihin ne on sijoitettu, sekä esittämään suunnitelma näiden aseiden tuhoamiseksi. Tuhoaminen on aloitettava vanhimmista varastoista. 165 valtiota on allekirjoittanut yleissopimuksen ja 110 valtiota on ratifioinut sen. 26 valtiota ei ole allekirjoittanut CWC:tä, ja näiden joukossa on joitakin keskeisiä Lähi-idän valtioita.

Kemiallisten aseiden tuhoaminen herättää syvää huolestuneisuutta ympäristön tilasta - aseissa on kymmeniä tuhansia tonneja sinappikaasua, hermokaasua ja muita kemiallisia aineita. Kemiallisia taisteluvälineitä voidaan tuhota polttamalla, mutta vain hyvin harvoilla mailla on siihen soveltuvat laitteet. Kemiallisten aseiden purkaminen on kallista, kolmesta kymmeneen kertaa kalliimpaa kuin niiden valmistaminen. Jotta Venäjä, jolla on erittäin suuret varastot, voisi toteuttaa suunnitelman, muiden maiden on tuettava sitä taloudellisesti. Kambarkan kaupungissa Venäjällä on 6 000 tonnia kemiallisia aseita, jotka on varastoitu puuvajoihin kahden kilometrin päähän tiheästä asutuksesta. Näin suurten määrien käsittely vaatii huomattavia resursseja, ja prosessiin kuluu monta vuotta. On varsin mahdollista, että onnettomuuksia voi tapahtua ja että aseet voivat joutua väärin käsiin.

On todistettu, että arviolta 150 000 tonnia pommeja, kranaatteja ja miinoja, jotka on täytetty kemiallisilla taisteluaineilla, lähinnä sinappikaasulla, fosgeenilla, tabuilla ja arsenikipitoisilla taisteluaineilla, on upotettu Skagerrakiin toisen maailmansodan päättymisen jälkeen. Itämeressä vastaava luku on 40 000 tonnia. Monet kuoret ovat ruostuneet rikki ja siten kemialliset taisteluaineet pääsevät suoraan meriveteen. On kuitenkin päätetty, että ne saavat toistaiseksi jäädä meren pohjaan, koska niiden nostamiseen liittyyvä vuotoriskiä pidetään selvästi suurempana.

Ydinaseet

Ydinsodan ympäristövaikutukset olisivat valtavia. On todennäköistä, että suurille alueille leviävän radioaktiivisen laskeuman, ydinaseiden räjäytyksistä syntyvien typpioksidien aiheuttaman otsonikerroksen ohenemisen ja laajalle ulottuvien ja pitkäaikaisten tulipalojen aikaan saamien ilmastomuutosten yhteisvaikutukset aiheuttaisivat mittavat ympäristökatastrofit suurella osalla maapalloa.

Myös koeräjäytyksillä on selkeitä ympäristölle tuhoisia vaikutuksia. Ilmakehässä tehdyistä kokeista ilmakehään levinneen radioaktiivisen laskeuman arvioidaan olevan 100 - 1000 kertaa suurempi kuin Tšernobylin onnettomuuden laskeuma.⁽¹⁶⁾ USA:n, Neuvostoliiton ja Ison-Britannian vuonna 1963 solmima osittainen ydinkoekieltosopimus kieltää ydinkokeet ilmakehässä, ulkoavaruudessa ja veden alla, ts. kaikissa muut paitsi maanalaiset ydinkokeet.

Ranska on tehnyt yli 180 ydinkoetta Mururoan atollilla vuoden 1966 jälkeen, ja ympäristövaikutukset ovat olleet merkittävät.⁽¹⁷⁾ Mururoan ja Fangataufan atollien lähellä olevien laguunien pohjakerrostumista on löydetty useita kiloja vaarallista plutoniumia. Plutoniumhiukkaset ovat levinneet myös maaperään kolmella Mururoan lähellä sijaitsevalla saarella.⁽¹⁸⁾ Myös Intia ja Pakistan ovat tehneet äskettäin ydinkokeita.⁽¹⁹⁾ Intian ja Pakistanin teknisen kehityksen ei katsota olevan riittävän hyvin valvottua, mikä tarkoittaa sitä, että ydinkokeilla voi olla ympäristövaikutuksia kaukana alueen ulkopuolellakin. On syytä tehdä välittömästi riippumaton kansainvälinen tutkimus koepaikkojen ja niiden lähiseutujen ympäristövaikutuksista.

Plutonium on ehdottomasti vaarallisin tunnettu aine. Monilla mailla on suuret määrät sotilaalliseen käyttöön tarkoitettua plutoniumia ja ydinaseita on suhteellisen helppoa valmistaa "siviilikäyttöön" tarkoitetusta plutoniumista. Laitokset, jotka ovat nyt siviilikäytössä, voidaan lyhyessä ajassa muuttaa taisteluvälineitä valmistaviksi laitoksiksi. Plutoniumia valmistettaessa saadaan suuri määrä erittäin radioaktiivista nestemäistä jätettä. Ydinjätteen käsittely aiheuttaa mittavia ongelmia. Viime vuosikymmeninä joukkotuhoaseiden laajamittaisessa tuotannossa on syntynyt suuret määrät jätettä. Radioaktiivisen jätteen säilyttämistä varten ei ole olemassa mitään tunnettua toimivaa menetelmää. Jätettä säilytetään tavallisesti säiliöissä, mutta suuria määriä on myös päästetty suoraan luontoon. Radioaktiivinen jäte on hyvin helposti syttyvää ja voi räjähtää, jos ilmastoinnista tai jäädyttämisestä ei huolehdi. Vuonna 1957 ydinvoimala Tšeljabinšk-65:ssä, lähellä Ural-vuorilla sijaitsevaa Kuštymin kaupunkia, sattui onnettomuus. Radioaktiivinen säiliö räjähti ja radioaktiivista jätettä levisi 1 000 neliökilometrin laajuiselle alueelle. 10 000 ihmistä jouduttiin evakuoimaan. Tšeljabinšk-65:n lähellä sijaitsevan Karatšai-järven lähistöllä voi vieläkin, pelkästään oleskelemalla

---

⁽¹⁶⁾ Sotilaallisten määrärahojen ympäristönsuojeluun käyttämisen mahdollisuuksia koskeva tutkimus, YK: A46/364 1991 § 26.

⁽¹⁷⁾ The Impact of nuclear testing at Mururoa and Fangataufa, 1995.

⁽¹⁸⁾ New Scientist 1998.

⁽¹⁹⁾ 11. - 13. toukokuuta 1998 Intia teki viisi ydinkoetta. Pakistan teki kuusi ydinkoetta 28. - 30. toukokuuta 1998.

järven rannalla, saada niin paljon radioaktiivista säteilyä, että siihen voi kuolla välittömästi.⁽²⁰⁾

Baltiassa on laajoja alueita, jotka ovat saastuneet entisen Neuvostoliiton sotilaallisten toiminnan johdosta. Virossa on Sillamäe-allas, jota kutsutaan myös "atomialtaaksi". Siinä on radioaktiivista jätettä saman verran kuin tuhansissa ydinaseissa. Sillamäe sijaitsee 100 metrin päässä Itämerestä. Jos ainetta pääsisi vuotamaan Itämereen, sillä olisi tuhoisat seuraukset koko Itämeren alueen ympäristölle.

1980-luvun lopussa Venäjällä oli enemmän ydinsukellusveneitä kuin kaikilla muilla maailman valtioilla yhteensä. Kuolan niemimaalla ja Sevrodvinskissä Venäjällä on nykyään maailman suurin ydinreaktorikeskittymä (240 kappaletta).⁽²¹⁾ Huomattavia määriä radioaktiivista jätettä ja ydinkäyttöisiä sukellusveneitä on varastoitu Kuolan niemimaan satamiin. Venäjän ja sen laivaston on mahdotonta huolehtia romutetuista reaktoreista. Niillä ei ole taloudellisia mahdollisuuksia rahoittaa turvallista purkamista. Koska palkat ovat matalia, hyvin koulutettu henkilökunta on lähtenyt telakoilta muualle töihin, minkä seurauksena henkilöstön pätevydessä on suuria puutteita.

Jopa Moskovan keskustasta on löydetty 1 200 radioaktiivisen säteilyn lähde mm. hiekkalaatikoista, väestönsuojista, yksityisasunnoista, autotalleista ja urheilukentiltä.⁽²²⁾ Mahdollisuutta levittää Venäjällä sotilaallisista varastoista peräisin olevia ydinaseita sekä kemiallisia ja biologisia aseita ja tutkimuslaitoksissa tai teollisuudessa valmistettuja vaarallisia aineita ei pidä aliarvioida.

On huolestuttavaa, että käytössä ei ole asianmukaisia laitteita, joilla jätteistä voitaisiin huolehtia ympäristön kannalta turvallisella tavalla. Mahdollisen onnettomuuden sattua seuraukset voivat olla tuhoisia niin taloudellisesta kuin ympäristönäkökulmastakin katsottuna. Mitä enemmän vuosia kuluu ilman riittäviä toimenpiteitä, sitä enemmän kasvavat vakavan onnettomuuden riskit ja sen laajuus.

On esitetty konkreettinen ja realistinen ehdotus siitä, kuinka maailman ydinaseista voitaisiin asteittain hankkiutua eroon. Ehdotuksen esitti elokuussa 1996 riippumaton asiantuntijaryhmä, joka muodosti Canberran komission.⁽²³⁾ Heinäkuussa 1996 Haagin kansainvälinen tuomioistuin antoi yksimielisen lausunnon, jonka mukaan ydinsulkusopimuksen 6 artikla velvoittaa ydinasevaltioita aloittamaan neuvottelut ydinaseiden riisumisesta. Tuomioistuin totesi myös, että ydinaseiden uhka tai niiden käyttö ei ole sopusoinnussa kansainvälisen lain kanssa. Euroopan unionin on työskenneltävä aktiivisesti Canberran komission ehdotusten ja ydinsulkusopimuksen 6 artiklan toimeenpanemiseksi.

HAARP - ilmastoja pilaava asejärjestelmä

⁽²⁰⁾ Plutonium, Deadly Gold of the Nuclear Age, IPPNW ja IEER 1995, s. 65.

⁽²¹⁾ 18 % maailman ydinreaktoreista sijaitsee siellä, Bellonan raportti No 2:1996 Venäjän pohjoinen laivasto, s. 10.

⁽²²⁾ Atom declassified, 2. painos, IPPNW Moskova 1996, s. 83.

⁽²³⁾ Ehdotus on internetissä osoitteessa www.dfat.gov.au/dfat/cc/cchome.html.

Euroopan parlamentin turvallisuusasiain ja aseidenriisunnan alivaliokunta piti 5. helmikuuta 1998 kuulemistilaisuuden, jossa käsiteltiin mm. HAARPia. NATO:n ja USA:n edustajia oli kutsuttu paikalle, mutta he päättivät olla osallistumatta tilaisuuteen. Valiokunta pahoittelee sitä, että USA ei lähettänyt tilaisuuteen ketään eikä käyttänyt tilaisuutta kommentoida esitettyä materiaalia.⁽²⁴⁾

HAARPia, suurtaajuisten säteilyn tutkimukseen liittyvää tutkimusohjelmaa (High Frequency Active Auroral Research Project) johtavat Yhdysvaltain ilmavoimat ja laivasto yhdessä Fairbanksissa sijaitsevan Alaskan yliopiston geofysikaalisen laitoksen kanssa. Vastaavanlaisia kokeiluja on käynnissä myös Norjassa, todennäköisesti Etelämantereella, mutta myös entisessä Neuvostoliitossa.⁽²⁵⁾ HAARP on tutkimushanke, jossa ionosfääriä⁽²⁶⁾ lämmitetään voimakkaiden radioaaltojen avulla käyttäen apuna maanpäällistä lähetinverkkoa. Näin synnytetty energia lämmittää tiettyjä ionosfäärin osia. Tämä synnyttää ionosfääriin aukkoja, minkä jälkeen lämmitetty alue käyttäytyy keinotekoisin tavoin.

HAARPia voidaan käyttää moniin tarkoituksiin. Ilmakehän sähköisiä ominaisuuksia manipuloimalla voidaan hallita valtavia voimia. Jos järjestelmää hyödynnetään sotilaskäyttöön tarkoitettuna aseena, seuraukset voivat olla tuhoisia viholliselle. HAARPin avulla voidaan välittää miljoonia kertoja enemmän energiaa tietylle alueelle kuin millään muulla perinteisellä keinolla. Energia voidaan lisäksi suunnata liikkuvaan kohteeseen, mitä voitaisiin käyttää hyväksi vihollisen rakettien tuhoamisessa.

Hankkeen johdosta on myös mahdollista olla entistä paremmin yhteydessä sukellusveneisiin ja manipuloida maailmanlaajuisia sääolosuhteita. On toki mahdollista toimia myös päinvastaisesti eli aiheuttaa viestintään häiriöitä. Ionosfääriä manipuloimalla voidaan estää maailmanlaajuinen viestintä samalla kun käyttäjän oma viesti menee perille. Järjestelmän toinen mahdollinen sovellutus on maapallon röntgenkuvaus useiden kilometrien syvyydessä (maan läpi tunkeutuvan tomografian avulla) öljy- ja kaasukenttien, mutta myös maanalaisten sotilaallisten varusteiden löytämiseksi. Tutka, jolla voidaan katsoa horisontin yli ja määrittellä esineitä suureltakin etäisyydeltä, on vielä yksi HAARP-järjestelmän sovellus. Sillä voidaan etsiä tulossa olevia kohteita topografisten esteiden takaa.

USA on suorittanut 50-luvulta lähtien ydinräjäytyksiä Van Allen -vyöhykkeillä⁽²⁷⁾ tutkiakseen, millainen vaikutus tässä korkeudessa tehtävillä ydinräjäytyksillä on radioviestintään ja tutkan toimintaan räjähdyksessä syntyvän sähkömagneettisen sykäyksen johdosta. Tuloksena syntyi uusia magneettisia säteilyvyöhykkeitä, jotka kattoivat lähes koko maapallon. Elektronit liikkuivat

---

⁽²⁴⁾ Tämä kohta perustuu kuulemistilaisuuden tietoihin.

⁽²⁵⁾ Tri Nick Begich, kuulemistilaisuuden esitelmöitsijä.

⁽²⁶⁾ Ionosfäärissä on laajoja suojaavia magneettikenttiä, joita kutsutaan Van Allen -vyöhykkeiksi. Ne vetävät puoleensa varautuneita hiukkasia (protoneja, elektroneja ja alfahiukkasia).

⁽²⁷⁾ Vuonna 1958 USA:n laivasto räjäytti kolme ydinpommia 480 km:n korkeudella Etelä-Atlantin yläpuolella. USA:n puolustusministeriö ja atomienergiakomissio kutsuivat toimenpidettä koodinimellä Project Argus. Lähde: tri Rosalie Bertell.

magneettisia kenttiä pitkin ja loivat keinotekoisia revontulia Pohjoisnavan yläpuolelle. Näiden sotilaallisten kokeiden tekemiseen liittyy se riski, että Van Allen -vyöhykkeen tasapainoa järkytetään vakavasti pitkäksi aikaa eteenpäin. Maapallon magneettikenttä voi tuhoutua laajoilta alueilta ja se voi estää radioviestintään. Amerikkalaisten tiedemiesten mukaan Van Allen -vyöhykkeen palautumiseen normaalitilaansa voi kulua monta sataa vuotta. HAARP voi aiheuttaa muutoksia myös säämalleihin. Se voi vaikuttaa myös koko ekosysteemiin, etenkin herkillä Etelämantereen alueella.

HAARP:n vakavista seurauksista on mainittava vielä ionosfääriin syntyvät aukot, jotka aiheutuvat sinne lähetettävistä voimakkaista radioaalloista. Ionosfääri suojelee meitä kosmiselta säteilyltä. Yleisesti toivotaan, että aukot sulkeutuvat jälleen, mutta otsonikerroksen aukoista saadut kokemukset antavat aihetta uskoa päinvastaista. Tämä tarkoittaa sitä, että suojaavassa ionosfäärissä on suuria aukkoja.

Koska HAARPilla on ympäristöön laaja-alaisia vaikutuksia, se on maailmanlaajuisesti tärkeä asia, ja on syytä epäillä, että näihin järjestelmiin todellakin sisältyy enemmän riskejä kuin etuja. Ekologiset ja eettiset vaikutukset on tutkittava perinpohjaisesti, ennen ryhtymistä jatkotutkimuksiin ja -testaukseen. HAARP on yleisölle miltei täysin tuntematon hanke ja sen vuoksi onkin tärkeää lisätä yleisön tietoisuutta siitä.

HAARP on yhteydessä 50 vuotta käynnissä olleeseen intensiiviseen ja selkeästi sotilaalliseen avaruustutkimukseen, jota on tehty mm. osana "tähtien sotaa" ja jolla pyritään valvomaan ilmakehän yläosaa ja viestintäyhteyksiä. Tällaista tutkimusta on pidettävä ympäristöä vakavasti vahingoittavana, ja sillä voi olla arvaamattomat vaikutukset ihmisten elämään. Kukaan ei tiedä varmasti vielä tässä vaiheessa, millaisia vaikutuksia HAARPilla voi olla. Sotilaalliseen tutkimukseen liittyvää salassapitokulttuuria on vastustettava. Tässäkin yhteydessä on edistettävä avoimuutta ja sotilaallisten tutkimushankkeiden demokraattista ja parlamentaarista valvontaa.

Tietyt kansainväliset lait (yleissopimus ympäristön muuttamismenetelmien sotilaallisen tai muun vihamielisen käytön kieltämiseksi, The Antarctic Treaty (Etelämannerta koskeva sopimus), yleissopimus valtioiden toimintaa johtavista periaatteista niiden tutkiessa ja käyttäessä ulkoavaruutta, siihen luettuna kuu ja muut taivaankappaleet ja YK:n merioikeusyleissopimus) saavat HAARP:n näyttämään erittäin arveluttavalta, ei vain inhimillisestä ja poliittisesta, vaan myös oikeudellisesta näkökulmasta katsottuna. Etelämannerta koskevassa sopimuksessa määrätään, että Etelämannerta saa hyödyntää vain rauhanomaisiin tarkoituksiin.⁽²⁸⁾ Tämä merkitsisi sitä, että HAARP on kansainvälisen oikeuden vastainen. Uusien asejärjestelmien kaikki vaikutukset on annettava riippumattomien kansainvälisten elinten tutkittaviksi. On laadittava uusia kansainvälisiä sopimuksia ympäristön suojelemiseksi sodassa tarpeettomalta tuhoutumiselta.

Sotilaallisten toimintojen vaikutus ympäristöön

Lähes kaikilla sotilaallisilla toimilla, ei vain puolustusvoimien asejärjestelmillä, vaan myös rauhan oloissa tehtävillä harjoituksilla on jonkinlaisia vaikutuksia ympäristöön. Kun ympäristön tuhoutumisesta on keskusteltu, puolustusvoimien osuutta ei ole yleensä kuitenkaan otettu esille; on

---

⁽²⁸⁾ 1 artikla, Antarktis-sopimus.

kritisoitu ainoastaan muun yhteiskunnan vaikutusta ympäristöön. Tälle on ainakin kaksi selitystä.⁽²⁹⁾ Sotilaallisesta toiminnasta on salassapitovelvollisuuden johdosta hankalampaa keskustella ja ympäristöä on vaikea asettaa kansan tärkeimmän edun, sen turvallisuuden ja puolustuksen tasolle. Nykyisin, kun ympäristökatastrofit ja luonnonkatastrofit uhkaavat vakavasti turvallisuutta, vanhat argumentit näyttävät kuitenkin vähemmän pätevilä.

Puolustusvoimat pyrkivät rauhan aikana valmistautumaan sodan vaatimiin tehtäviin mahdollisimman realistisissa olosuhteissa. Tästä syystä ne suorittavat harjoituksiaan sotaa muistuttavissa olosuhteissa, mikä aiheuttaa ympäristölle suurta rasitusta. Tämän osoittavat ne esimerkiksi huomattavat jäljet, jotka neuvostoarmeija jätti harjoitusalueilleen ja käyttämiinsä sotilastukikohtiin Keski ja Itä-Euroopassa. Sotilaalliset harjoitukset aiheuttavat mittavia maisemallisia vaurioita ja vahingoittavat myös eläimiä. Joukko-osastojen harjoitukset asettavat suuret maa-alueet alttiiksi mittaville ympäristötuhoille. Tykistön harjoitusalueet ja taktisten ohjusten koealueet vaativat yleensä muita vielä suurempia alueita. Myös sotamateriaalin valmistus ja puolustustarviketeollisuus aiheuttavat mittavia ympäristöongelmia.

Puolustusvoimat ovat vastuussa useiden ilmastoon vaikuttavien kaasujen, varsinkin hiilidioksidin päästöistä, mutta myös fossiilisten polttoaineiden polttamisesta ja otsonikerrosten ohentumista aiheuttavista freonipäästöistä.⁽³⁰⁾ Lentopolttoaineet ovat huomattava happamoittavien aineiden, kuten typpioksidien ja rikkioksidin päästölähde. Puolustusvoimien osuus lentopolttoaineiden kokonaiskulutuksesta on suuri ja kaikkien lentokoneiden yhteenlasketuista päästöistä erittäin suuri.⁽³¹⁾ Erityisen merkittävä ympäristöä vahingoittava vaikutus on korkealla lentävillä lentokoneilla ja raketeilla, sekä melun että lentokoneiden polttoainepäästöjen vuoksi. Kaikkien kiinteää polttoainetta käyttävien rakettien pakokaasuihin erittyy suuret määrät suolahappoa ja jokaisella avaruuslennolla syntyy n. 75 tonnia otsonia tuhoavaa klooria. Myös sotilaallisista harjoituksista syntyvä melu, jota syntyy käytettäessä suurikaliiperisia ampumatarvikkeita, voi aiheuttaa häiriöitä ympäristössä.

Ampumarjoituksissa käytetään suuria määriä pienikaliberisia lyijyluoteja, jolloin lyijyä leviää luontoon runsaasti. Valitettavasti saatavilla ei ole yhteen koottua tietoa metallien käytöstä.

Seurauksiin, jotka ilmenevät aseidenriisunnan yhteydessä syntyvinä ympäristöongelmina, on alettu kiinnittää huomiota vasta äskettäin. Joka vuosi tuhoaan suuret määrät räjähdysaineita, valtaosa teollisesti. Joitakin ampumatarvikkeita ei voida eri syistä tuhota tällä tavalla, vaan ne on tuhottava räjäyttämällä. Hävittäminen on tietenkin tarpeellinen ja hyvä asia, mutta sen on tapahduttava ympäristön kannalta hyväksyttävillä tavoilla. Aseiden tuhoamiseen on kehitettävä ympäristön huomioon ottavaa tervettä teknologiaa.

Monet valtiot ovat jo alkaneet hyödyntää mahdollisuuksia käyttää sotilaallisia resursseja puolustusvoimien tuhoaman ympäristön elvyttämiseen. Hyvin monen yhteiskunnan sektorin on

---

⁽²⁹⁾ Statens offentliga utredningar SOU 1992:104 s. 54.

⁽³⁰⁾ Det militära försvaret och miljön, FM sektorrapport 1995, s. 8.

⁽³¹⁾ Pelkästään Ruotsin puolustusvoimien yhden vuoden hiilidioksidipäästöt olivat 866 199 tonnia, ks. ed. s. 60.

otettava vastuu ympäristöstä, ja sama koskee myös sotilaallista sektoria. Ympäristökysymysten täytyy, samoin kuin yhteiskunnan muillakin alueilla, olla olennainen osa puolustusvoimien toimintaa ja sisältyä päätöksenteko- ja budjettiprosessiin. Toukokuussa 1993 Yhdistyneiden kansakuntien ympäristöohjelma UNEP (United Nations Environment Programme) teki päätöksen, jolla haluttiin kehottaa kansallisia hallituksia laatimaan sotilaallista sektoria koskevia kansallisia lakeja, "Application of Environmental Norms to Military Establishments". Mm. Suomi on laatinut "vihreän kirjan", jolla pyritään sääntelemään sotilaallisen toiminnan vaikutusta ympäristöön. Samoin on tehnyt myös Ruotsi.⁽³²⁾ Ruotsi on myös kesäkuussa 1996 yhdessä USA:n kanssa laatinut ympäristöön liittyvät suuntaviivat puolustusvoimien toimintaa varten.⁽³³⁾ Puolustusvoimien on asetettava itselleen ympäristötavoitteet ja tehtävä ehdotuksia toimenpiteiksi edistääkseen ympäristövaikutuksen vähentämistä Agenda 21:n ja "Rion julistuksen" mukaisesti.⁽³⁴⁾ Niiden on myös laadittava raportteja, joissa käsitellään puolustusvoimien ympäristövaikutuksia. Ympäristövaikutusten arvioinnit on tehtävä ennen uusien hankkeiden käynnistämistä ja hankittaessa materiaalia niin siviilikäyttöön kuin sotilaalliseenkin käyttöön.

Jokaisen hallituksen on tutkittava ympäristötarpeensa ja päätettävä, minkälaiset sotilaalliset resurssit sillä on käytettävissä ympäristöön liittyviin tarkoituksiin, tehtävä kansalliset ympäristösuunnitelmat ja raportoitava kokemuksista asianmukaisille Euroopan unionin toimielimille ja Yhdistyneiden kansakuntien elimille.

Kaikkien puolustusvoimien henkilökuntaan kuuluvien ja myös asevelvollisten on saatava ympäristötietoutteen liittyvä peruskoulutus. Yhdysvaltojen puolustusvoimien katsotaan päässeen pitkälle ympäristöasioissa, etenkin laitteiston mutta myös koulutuksen suhteen. Euroopan unionin on tehtävä entistä enemmän yhteistyötä ja vaihdettava tältä alalta saatavia kokemuksia USA:n kanssa.

Strategioita sotilaallisten resurssien käyttämiseksi ympäristön hyväksi

Jotta ympäristökriisit voitaisiin ehkäistä, käytössä on oltava tarvittava infrastruktuuri, selkeä organisaatio ja entistä suuremmat resurssit. Puolustusvoimissa on nämä kaikki tekijät. Monia resursseja, jotka ovat nyt sotilaallisen sektorin käytössä, voitaisiin käyttää ympäristön suojelemiseen, parantamiseen ja elvyttämiseen. Nämä toimet edellyttäisivät lähinnä kahta asiaa, inventointivaihetta, jossa selvitetään sotilaallisten resurssien soveltuvuus, ja poliittista toimintasuunnitelmää, joka takaisi niiden saatavuuden.

Sotilaalliset resurssit ovat tietenkin hyvinkin erilaisia eri valtioissa, mutta niihin kuuluu pätevä henkilökunta, tekniikat, pitkälle kehitetty korkean teknologian laitteisto, organisointikyky ja sotilaallinen tutkimus ja kehitys. Sotilaallisella sektorilla on monellakin tapaa ainutlaatuinen asema, kun tavoitteena on vahvistaa siviiliväestön kansainvälistä kapasiteettia toteuttaa

---

⁽³²⁾ Ympäristöä ja puolustusvoimia koskeva käsikirja.

⁽³³⁾ "Environmental Guidelines for the Military Sector", joka on laadittu Naton modernin yhteiskunnan haasteita käsittelevän komitean tukemana.

⁽³⁴⁾ Agenda 21 ja Rion julistus ovat v. 1992 Rio de Janeirossa pidetyn YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin konkreettisia tuloksia.

ympäristöstrategioita. Puolustusvoimien henkilökunnalla on hyvät valmiudet puuttua asioihin katastrofitilanteissa. Sotilaat on, toisin kuin siviilit, koulutettu suorittamaan tehtäviä äärimmäisissä olosuhteissa. Heitä voidaan käyttää apuna myös hälytystilanteissa ympäristöonnettomuuksien yhteydessä ja he voivat huolehtia erittäin myrkyllisistä, radioaktiivisista ja muista vaarallisista aineista ja niiden tuhoamisesta.

Puolustusvoimilla on käytettävissä myös runsaasti tietoja, joiden avulla voidaan havaita ilmakehässä, meressä ja maan pinnassa ilmeneviä muutoksia ja siten varoittaa ympäristökatastrofeista etukäteen ja ehkäistä niiden syntyminen. Puolustusvoimien satelliitit, lentokoneet, laivat ja sukellusveneet pystyvät keräämään lisää tietoja ilmastomuutoksista sekä merivirroista ja meren lämpötilan muutoksista. Sotilaallisiin tarkoituksiin kehitettyä tutkaa voidaan käyttää ympäristön tilaa parantaviin tarkoituksiin. Infrapunatutkalla voidaan havaita maan pinnassa ilmenevät lämpötilan muutokset. Esimerkiksi amerikkalaisia puolustusvoimien satelliitteja on käytetty valaiden määrän selvittämiseen, niiden määrittämiseen ja pelastamiseen.

Ympäristöongelmat ovat luonteeltaan maailmanlaajuisia, ja kansainvälinen yhteistyö on tästä syystä ratkaisevan tärkeää ympäristökatastrofien estämiseksi tulevaisuudessa. Yhteisellä kansainvälisellä toiminnalla voi olla sitä paitsi kaksi tavoitetta; sillä voidaan saada aikaan luottamusta, juuri sen takia, että toimitaan yhdessä; osapuolet auttavat toisiaan. Se voi myös saada maat ottamaan vastuuta ympäristöstä siinä määrin kuin niiden omat resurssit antavat myöten.⁽³⁵⁾ Tärkeitä alueita, joilla yhteisiä sitoumuksia voitaisiin tehdä, ovat teknologiavaihto sekä yhteinen valmennus ja koulutus.

Ympäristöstrategioihin voisivat sisältyä maapallon ympäristön tarkkailu, koottujen tietojen arviointi, tieteellisen työn koordinointi ja tiedon levittäminen. Erityisenä kansainvälisen avun muotona kansalliset resurssit on asetettava EU:n ja Yhdistyneiden kansakuntien käyttöön, niin että ympäristökatastrofin uhriksi joutunut maa pääsee käyttämään niitä omasta pyynnöstään. Ympäristöstrategioihin täytyy liittää myös ympäristönsuojeluun soveltuvien resurssien maailmanlaajuinen inventointi.

Sekä siviileistä että sotilashenkilöstöstä koostuvat katastrofijoukot voidaan perustaa hätätilanteiden vaatimaa nopeaa toimintaa varten. Jo kansainvälisiin rauhaa edistäviin ja humanitaarisiin hankkeisiin osallistuminen on puolustusvoimille tärkeä tehtävä. On kuitenkin erotettava toisistaan tehtävät, jotka suoritetaan kansallisten rajojen sisällä, ja ne tehtävät, jotka suoritetaan toisen valtion suvereniteettiin kuuluvalla alueella. Tässä asiassa voidaan oppia YK:ssa saaduista kokemuksista, ja kun toisen valtion alueella suoritetaan harjoituksia tai hätätilanteiden vaatimia toimia, toiminnan on tietenkin oltava kansainvälisten lakien mukaista. On tutkittava, mitkä resurssit voidaan asettaa YK:n tai Euroopan unionin käyttöön lyhyellä tai pitkällä aikavälillä tai valmiusjoukkoina ympäristökatastrofeissa ja -kriiseissä käytettäväksi yhteistyön välineeksi.

Kahden- ja monenvälinen sotilaallinen yhteistyö on lisääntynyt voimakkaasti. NATO:n puitteissa kehitetään parhaillaan tanskalais-saksalais-puolalaisia joukkoja, joita on tarkoitus voida käyttää perinteisten tehtävien lisäksi myös siviileille annettavassa katastrofiavussa. Toiminnan uskotaan käynnistyvän keväällä 1999.

Puolustusvoimien teknologiset resurssit

⁽³⁵⁾ Sotilaallisten määrärahojen ympäristönsuojeluun käyttämisen mahdollisuuksia koskeva tutkimus, YK: A46/364 1991.

Euroopan unionin jäsenvaltioiden sotilaallisilla sektoreilla on taipumus painottua tutkimukseen ja kehitykseen. Sotilaallisesti merkittävien maiden teknologinen kapasiteetti on mittava, ja sektori on kaiken lisäksi jäänyt melkein kokonaan budjettileikkauksien ulkopuolelle, toisin kuin tavanomaiset aseet. Uusia, entistä monimutkaisempia aseita kehitetään jatkuvasti. Sotilaallinen sektori on luultavasti pitkälle kehittyneen teknologian johtava kuluttaja lähitulevaisuudessa.

Useimmilla nykyaikaisilla teknologioilla on kahdenlainen vaikutus, ts. ne soveltuvat sekä sotilaalliseen että siviilikäyttöön. Tämä tarkoittaa sitä, että puolustusvoimien kehittämään teknologiaa voidaan siirtää siviilisektorin käyttöön ilman kalliita muutoksia. On kuitenkin oltava tietoinen siitä, että pitkälle kehitettyihin teknologioihin perustuvia erittäin monimutkaisia sotilaallisia järjestelmiä ei ole suunniteltu ympäristöön liittyviin tarkoituksiin, vaan ne vaativat tietynlaisia uudelleenjärjestelyjä.

Useimpien kehitysmaiden sotilaallisten organisaatioiden teknologinen kapasiteetti ei riitä niiden ympäristöongelmien ratkaisemiseen.

IVY-maiden ja Afrikan maiden teknologiassa ja ympäristötietoudessa on suuria puutteita. Kansainvälisestä näkökulmasta katsottuna teknologian ja tietojen vaihto on tästä syystä erittäin tärkeä tehtävä puolustusvoimille.

Ympäristöä koskevien tietojen ja havaintojen kokoamisesta voidaan tehdä helpompaa käyttämällä hyväksi laivoja, lentokoneita ja avaruusaluksia, joilla voidaan havaita ja jäljittää ympäristörikkomukset, kuten jätteiden kaataminen ja öljypäästöt, tai luontoon liittyvät riskit, kuten metsäpalot.

Sotilaallisten resurssien toinen mahdollinen hyödyntämistapa on sotilaallisen kapasiteetin käyttäminen sellaisen toiminnan valvomiseen, joka voi olla ympäristölle vahingollista. Sotilaallisia resursseja voidaan käyttää myös maatalouden, kuivuuden, metsänistutuksen ja muun maanhoidon valvontaan. Muita käyttöalueita voivat olla kehitysmaiden avustustoimet, esim. kuljetukset ja katastrofityö, järvien ja metsien kalkkikäsittely sotilaslentokoneiden ja -alusten avulla, mutta myös öljypäästöjen estäminen ja maailmanlaajuisten ympäristöhankkeiden tutkimukseen ja kehitykseen osallistuminen.

Puolustusvoimat ympäristöpalveluksessa - esimerkki

Ruotsin valtiopäivät teki 13. joulukuuta 1996 päätöksen, jonka tavoitteena oli huomattavasti lisätä ympäristönsuojelua puolustusvoimissa ja kouluttaa pitkällä aikavälillä 10 000 totaalisesta puolustuksesta vastuussa olevaa henkilöä vuosittain siviilipuolustuksen piirissä.⁽³⁶⁾ Päätöstä ei ole vielä pantu täytäntöön, mutta se on ollut lähtökohtana erään upseerityöryhmän laatimalle ehdotukselle.⁽³⁷⁾ Ehdotus esiteltiin Euroopan parlamentin turvallisuusasiain ja aseidenriisunnan alivaliokunnan kuulemistilaisuudessa 19. toukokuuta 1998. Seuraavassa ehdotuksen sisällön lyhyt

---

⁽³⁶⁾ Hallituksen esitys 1995/96:12 Totalförsvaret i förnyelse.

⁽³⁷⁾ "Utbildning av civilpliktiga i miljötjänst" ja "Utbildning av miljövärnpliktiga", Boråsins ympäristöprikaati.

esittely.⁽³⁸⁾

Asevelvollisten koulutukseen sisältyvä ympäristösotilaskoulutus on aivan mahdollista ja myös tarpeellista, jotta saataisiin käyttöön ympäristöongelmien ratkaisemisen vaatimat resurssit ja kapasiteetti. Vakiinnuttamalla asevelvollisten ympäristöpalvelukoulutus hyödynnetään yhteiskunnassa jo olemassa olevia resursseja ja luodaan uusi resurssi kansainvälisiä ympäristötoimia varten.

Ympäristösotilaiden koulutus voi tapahtua totaalisesta puolustuksesta vastaavien viranomaisten, kuntien, läänien, yliopistojen ja korkeakoulujen, mutta myös ympäristöjärjestöjen, elinkeinoelämän (esim. petrokemiallisen teollisuuden, voimantuotantoteollisuuden, kaivosteollisuuden ja muun prosessiteollisuuden) sekä kansainvälisten osapuolten yhteistyönä.

Ympäristöasevelvolliset on koulutettava ensisijaisesti sodassa kasvavan ympäristöuhkan hallitsemista varten, mutta heitä on voitava käyttää myös pelastus- ja raivausjoukkoina sodan ja rauhan aikana. Ehdotuksen mukaan koulutukseen tulee ottaa loppuvaiheessa kuusi komppaniaa yhtä ympäristöprikaattia kohti kahteen otteeseen, ts. yhteensä kaksitoista komppaniaa prikaattia kohti vuodessa. Koulutuksen johdosta vastaavat koulutuksen ohjaaja, tiedustelusta ja tiedotuksesta vastaava päällikkö sekä komendantti. Johdon alaisena on kuusi ympäristökomppaniaa, joissa on komppanian päällikkö, ympäristötekniikko, komppanian tekniikko, adjutantti sekä kaksitoista kouluttajaa. Ympäristötekniikko on lisäksi tiiviisti yhteydessä pelastuslaitokseen mutta myös tutkijoihin. Työnsä tukena heillä on talousasioihin, henkilöstöön, materiaalin jakamiseen ja muonitukseen liittyvät yksiköt sekä ympäristönsuojelusta ja puolustuksesta vastaavat asevelvolliset. Aivan ensimmäiseksi ryhmien johtajille annetaan johtamiskoulutus sekä ympäristönsuojelutyöhön liittyvä peruskoulutus.

Koulutuksen alkuvaiheessa sotilaille on annettava sotilaallinen ja ympäristönsuojeluun liittyvä peruskoulutus, jonka painopiste on sotilaskoulutuksessa ja fyysisessä valmennuksessa. Sen jälkeen suoritetaan ympäristökoulutus sekä materiaalipalvelu, joka eriytyy kunkin sotilaan tehtävien mukaisesti. Koulutuksen loppuosa käytetään tilattuihin eli suunniteltuihin ympäristötoimiin. Peruskoulutuksen aikana ympäristöasevelvollisia voidaan käyttää suunniteltujen ympäristötoimien lisäksi yhteiskunnan apuna myös akuuteissa ympäristökatastrofeissa, joita ovat mm. metsäpalot, lumimyrskyt ja maanvyörymät. Jos käytössä olisi ollut ympäristöprikaati, olisi toimenpiteisiin voitu ryhtyä nopeasti ja tehokkaasti Puolassa, Tšekissä ja Saksassa vuonna 1997 ilmenneiden tulvien, Espanjan pato-onnettomuuden ja Italiassa vuonna 1998 tapahtuneiden maanvyörymien yhteydessä.

Rauhan aikaan ja sotatilaan liittyvän peruskoulutuksen jälkeen koulutettujen on oltava viiden vuoden ajan koulutuksen päättymisestä 24-48 tunnin palvelukseenastumisvalmiudessa ympäristökatastrofien tai jonkin muun yhteiskunnassa ilmenevän hätätilanteen varalta. Tämä voidaan järjestää velvollisuudesta säädetyn lain tai vapaaehtoisen sitoumuksen avulla.

Operatiivisissa yhteyksissä ympäristönsuojelukomppania on liikkuva joukko, jonka päätehtävä on toteuttaa saneerausta valtion rajojen sisä- ja ulkopuolella ruotsalaisten kuntien ja jonkin muun valtion saneerauksesta esittämien toiveiden mukaisesti. (Pelkästään Ruotsissa on 10 000 erilaista

---

⁽³⁸⁾ Koulutusta koskeva ehdotus perustuu Boråsin rykmentin tilanteeseen, mutta sitä voidaan soveltaa myös muihin joukko-osastoihin.

"ympäristöpommia", jotka on saneerattava.) Komppanian on selvittävä tehtävistään itsenäisesti tai yhteistyössä muiden komppanioiden ja pelastuslaitoksen yksikköjen kanssa pelastuslaitoksen ja/tai tehtävän antaneen kunnan johdolla. Komppanian on pystyttävä omia kuljetusresurssejaan käyttämällä suorittamaan uudelleenryhmittelyä eri tehtävien välillä maan rajojen sisällä ja kestävyys on vastattava kolmen vuorokauden panosta.

Aivan samalla tavalla kuin rauhanturvatehtävissä oleva YK-sotilas, myös ympäristönsuojelusotilaat voivat suorittaa kansainvälistä palvelua ja antaa YK-sotilaiden tavoin vapaaehtoisuuslupauksen.

19. toukokuuta 1995

B4-0551/95

Elisabeth Rehnin **PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS** sotilaallisten resurssien mahdollisesta käyttämisestä ympäristöstrategioissa, liitetty mukaan ulko- ja turvallisuusasiain sekä puolustuspolitiikan valiokunnan päätöksellä.

EUROOPAN PARLAMENTTI, joka

- A. ottaa huomioon, että uudet turvattomuustekijät ja konfliktien syyt ovat tunnusomaisia tämän päivän kansainväliselle ympäristölle ja ympäristöongelmille,
  - B. katsoo, että näiden muutosten olisi heijastuttava niiden toimien sisältöön ja muotoon, joilla ylläpidetään ja luodaan turvallisuutta, toisin sanoen turvallisuus- ja ulkopoliittikkaan,
  - C. ottaa huomioon tarpeen suunnata uudelleen näiden politiikkojen tavoitteita ja resursseja,
  - D. ottaa huomioon, että tätä aloitetta varten on mobilisoitava asianmukaiset resurssit ympäristönsuojeluun liittyvän haasteen kohtaamiseksi tehokkaasti ja että puolustusvoimilla on ainutlaatuinen mahdollisuus lisätä mahdollisuuksia tämän tavoitteen saavuttamiseksi,
  - E. katsoo, että aloite sotilaallisten resurssien liittämistä ympäristöstrategioihin merkitsisi Euroopan unionille mahdollisuutta ottaa johtoasema uusin ja rauhanomaisin keinoin,
  - F. katsoo, että näiden strategioiden täytäntöönpanosta aiheutuvat kulut voisivat nousta 774 miljardiin dollariin seuraavan kymmenen vuoden aikana ja että tämä osoittaa yhteistyön olevan välttämätöntä,
  - G. ottaa huomioon, että uusi kansainvälinen tilanne ja poliittinen liennytyt sekä sotilaallinen deeskalaatio tarjoavat suuren määrän uusia, tähän mennessä tarkastelemattomia mahdollisuuksia;
1. Ehdottaa eurooppalaista toimintasuunnitelmaa sotilaallisten resurssien liittämiseksi ympäristöstrategioihin.

26. marraskuuta 1998

LAUSUNTO

(työjärjestyksen 147 artikla)

ulko- ja turvallisuusasiain sekä puolustuspolitiikan valiokunnalle

Ympäristö, turvallisuus ja ulkopolitiikka
(Mietintö: Theorin)

Ympäristö-, terveys- ja kuluttajansuojavaliokunta

Valmistelija: Karl-Erik Olsson

ASIAN KÄSITTELY

Ympäristö-, terveys- ja kuluttajansuojavaliokunta nimitti 20. heinäkuuta 1998 pitämässään kokouksessa valmistelijaksi Karl-Erik Olssonin.

Valiokunta käsitteli lausuntoluonnosta 12. lokakuuta ja 25. marraskuuta 1998 pitämässään kokouksissa.

Viimeisessä näistä kokouksista valiokunta hyväksyi seuraavat johtopäätökset äänin 26 puolesta, 2 vastaan ja 1 tyhjä.

Äänestykseen osallistuivat: puheenjohtaja Collins; varapuheenjohtaja Dybkjær; valmistelija Olsson; d'Aboville, Blokland, Bowe, Breyer, Cabrol, Correia, Eisma, Estevan Bolea (Bébéarin puolesta), Flemming, Florenz, González Álvarez, Graenitz, Hulthén, Kuhn, Lange (Díez de Rivera Icazan puolesta), Leopardi, McKenna, Oomen-Ruijten, Pimenta (Burtonen puolesta), Pollack, Roth-Behrendt, Tamino, Trakatellis, Valverde López, Virgin ja White.

1. JOHDANTO

Neuvostoliiton hajoaminen, kylmän sodan loppuminen ja sitä seurannut aseistariisunta on pienentänyt maailman puolustusmenoja 34 % vuoteen 1988 verrattuna⁽³⁹⁾. Puolustusmenojen vähentäminen on vapauttanut valtavia taloudellisia resursseja, mutta samaan aikaan huoltokriisit, ekologisen tasapainon järkkäytyminen, muuttoliike, etniset konfliktit ja kansainvälinen rikollisuus uhkaavat yhä enemmän kansainvälistä vakautta. Pitkällä tähtäimellä turvallisuuteen vaikuttavat myös mm. ympäristötuhot, puhtaan veden puute ja elintarvikepuute.

Edellä mainittu korostaa tarvetta sisällyttää ympäristönäkökohdat entistä laajemmin turvallisuuspoliittiseen ajatteluun, ja osoittaa, että ympäristöinvestoinnit sisältyvät tulevaisuudessa tärkeänä osatekijänä turvallisuuspoliittisen vakauden saavuttamispyrkimyksiin.

⁽³⁹⁾ Lähde: Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). Vuonna 1998 maailman puolustusmenot olivat yhteensä 1066 miljardia dollaria ja vuonna 1997 SIPRIN arvion mukaan 704 miljardia dollaria.

2. KOMMENTIT

Eurooppaan ei kohdistu tällä hetkellä mitään suoraa sotilaallista uhkaa ja suursodan mahdollisuus on olematon. Samaan aikaan on syntynyt muita kuin sotilaallisia uhkatekijöitä, joista voidaan mainita käynnissä oleva ympäristön tuhoutuminen. Puhtaan veden puute, autiomaan leviäminen, ilmastonmuutokset sekä kemianteollisuuden ja ydinvoimaloiden onnettomuudet uhkaavat vakavasti kansainvälistä turvallisuutta. Hupenevien luonnonvarojen käyttöoikeus ei ole enää pääasiassa valtapolitiikan väline, sillä se aiheuttanut sellaisenaan jo useita kansainvälisiä kiistoja.

Ympäristöuhat on näin ollen otettava entistä laajemmin huomioon Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa. Puolustusvoimat voivat luovuttaa resursseja ja asiantuntemusta ympäristönsuojelun parantamiseen mm. satelliittivalvonnalla, teollisuus- ja ydinvoimakatastrofien puhdistamisessa ja luonnonkatastrofien pelastustoimissa. Valmistelija katsoo kuitenkin, että muuttuvia uhkakuvia on torjuttava ensi sijassa ohjaamalla budjettivaroja sotilaallisesta puolustuksesta siviilihallinnon ohjauksessa tapahtuvaan ympäristönsuojeluun, esimerkkeinä ehkäisevät ympäristötoimet, maa- ja vesialueiden saneeraus, pelastustoimet, katastrofivalmiuden laajentaminen sekä kansainvälisen ympäristöavun lisääminen.

Puolustusvoimat ja aseiteollisuus vaikuttavat ympäristöön monella kielteisellä tavalla. Esimerkiksi sotilaalliset kuljetukset aiheuttavat huomattavia kasvihuonekaasujen ja haposateita aiheuttavien aineiden päästöjä. Harjoitusalueiden biologinen monimuotoisuus on tavallisesti heikentynyt ja alueet on usein puhdistettava ennen palauttamista siviilikäyttöön. Ympäristövaikutuksista huolimatta puolustusvoimat ovat perinteisesti olleet ympäristölainsäädännön ulkopuolella. Koska puolustusvoimat kuormittavat ympäristöä merkittäväällä tavalla, ympäristölainsäädäntö on ulotettava koskemaan myös niitä. Puolustusvoimien on myös maksettava aikaisemman sotilaallisen toiminnan aiheuttamat vahingot saneerattavilla alueilla. Puolustusvoimien sopeutumista ympäristövaatimuksien noudattamiseen voidaan edistää myös ympäristötavoitteiden määrittämisellä ja henkilökunnan koulutuksella.

Maailmanlaajuisen aseistariisunnan vakavimpiin mahdollisiin seurauksiin kuuluu ydinjätteen sekä biologisten ja kemiallisten aseiden varastojen valvontaongelma. Aseiden hävittämiskustannukset ovat usein huomattavasti suuremmat kuin niiden valmistuskustannukset. Esimerkiksi kemiallisten aseiden hävittämien on kymmenen kertaa kalliimpaa kuin niiden valmistaminen.

Venäjän ja entisten neuvostotasavaltojen kaoottinen tilanne merkitsee sitä, että ylijäämäaseiden varastointi ja valvonta on puutteellista samalla kun niiden hävittäminen on myöhässä aikataulusta. Valmistelija kehottaa tämän vuoksi jäsenvaltioita edistämään kansainvälistä yhteistyötä esim. YK:n ja rauhankumppanuuden puitteissa, jotta nämä aseet voidaan tuhota mahdollisimman ympäristöystävällisellä tavalla.

Koska aseiteollisuus on useissa jäsenvaltioissa keskittynyt tietyille alueille, käynnissä oleva aseistariisunta saattaa johtaa huomattaviin aluepoliittisiin kriiseihin. Tämän vuoksi EU:n ja sen jäsenvaltioiden on lisättävä ponnistuksiaan aseiteollisuuden tuotannon ja tekniikan muuntamiseksi siviilikäyttöön ja siviilisovelluksiin sekä jäsenvaltioiden että EU:n rahoittamien ohjelmien avulla.

3. JOHTOPÄÄTÖKSET

Ympäristö-, terveys- ja kuluttajansuojavaliokunta pyytää asiasta vastaavaa ulko- ja turvallisuusasiain sekä puolustuspolitiikan valiokuntaa sisällyttämään mietintönsä seuraavat johtopäätökset.

Ympäristö-, terveys- ja kuluttajansuojavaliokunta:

- A. ottaa huomioon, että konfliktit ovat kaikkialla maailmassa pääasiallisesti valtion sisäisiä eivätkä valtioiden välisiä, siellä missä valtioiden välisiä konflikteja esiintyy, ne liittyvät entistä enemmän elintärkeiden resurssien, kuten veden, elintarvikkeiden ja polttoaineen saatavuuteen tai käyttöoikeuteen,
- B. ottaa huomioon, että edellä mainittujen resurssien saatavuus ja käyttöoikeus liittyy olennaisella tavalla ympäristön tilan huonontumiseen ja saastumiseen, jotka ovat sekä syy että seuraus, tästä voidaan loogisesti päätellä, että konfliktien ehkäisyssä on keskeyttävä edellä mainittuihin kysymyksiin,
- C. ottaa huomioon, että sekä viljelymaahan että asumiskelpoiseen maahan kohdistuva paine, joka on kautta historian ollut merkittävä jännityksen ja konfliktien lähde, aiheutuu entistä enemmän ympäristön tilan huonontumisesta, erityisesti ilmastonmuutoksesta ja merenpinnan nousun seurauksista,
- D. ottaa huomioon, että kaikki edellä mainitut tekijät, jotka vaikuttavat maailman kaikkein köyhimpiin ja haavoittuvimpiin väestöihin, lisäävät jatkuvasti nk. "ympäristöpakolaisten" esiintymistä, mikä aiheuttaa sekä suoraa painetta EU:n maahanmuutto- ja oikeuspolitiikkaa, kehitysapua ja humanitaarisen avun käyttöä kohtaan että aiheuttaa EU:lle epäsuoria turvallisuusongelmia aiheuttamalla alueellista epävakautta muualla maailmassa,
- E. ottaa huomioon, että Washingtonissa toimivan Climate Institutien keräämien ja julkaisemien yksityiskohtaisten kansainvälisten tutkimustulosten mukaan "ympäristöpakolaisia" on nykyään enemmän kuin "perinteisiä pakolaisia" (25 miljoonaa ja 22 miljoonaa), edellä mainittujen lukumäärä nousee kaksikertaiseksi vuoteen 2010 mennessä ja pahimmassa tapauksessa jopa huomattavasti enemmänkin,
- F. ottaa huomioon, että "ympäristöpakolaisten" ongelma on vain yksi oire paljon suuremmasta inhimillisestä murhenäytelmästä, sillä 1,3 miljardia ihmistä elää YK:n määritelmien mukaan absoluuttisessa köyhyydessä; ottaa huomioon, että yli neljäsosa näistä ihmisistä yrittää tulla toimeen sellaisilla maapallon alueilla, jotka ovat ympäristön kannalta äärimmäisen alttiita ja suurimpien maailmanlaajuisten ympäristöongelmien kohteita, joista voidaan mainita metsien hävittäminen ja aavikoituminen,
- G. ottaa huomioon, että kylmän sodan päättymisen jälkeen, siitä huolimatta että globaalien ongelmien hallinta on puhdistettu sitä aikaisemmin hallinneesta ideologisesta sisällöstään, ja että sotilaallinen tasapaino vaikuttaa siihen paljon aikaisempaa vähemmän, tämä ei vielä näy YK:n järjestelmässä siten, että se korostaisi turvallisuuspolitiikan sotilaallisten ja ei-sotilaallisten osien yhteneväisyyttä ja tehokkuutta,
- H. ottaa kuitenkin huomioon, että YK:n maailmanlaajuiset tehtävät, jotka liittyvät poliittisiin

ja turvallisuuskysymyksiin, ovat kuitenkin entistä enemmän ei-sotilaallisia, ja liittyvät erityisesti kaupan, avun, ympäristön ja kestäväen kehityksen välisiin suhteisiin;

1. Kehottaa komissiota esittämään neuvostolle ja parlamentille Amsterdamin sopimukseen sisältyvän yhteisen strategian, joka yhdistää EU:n UYTP-näkökohdat EU:n kauppapolitiikkaan, avustuspoltiikkaan sekä kansainväliseen ympäristöpolitiikkaan vuosien 2000 ja 2010 välillä, tavoitteena ratkaista seuraavat ongelmat ja niiden väliset suhteet:
  - a) Maatalous- ja elintarviketuotanto ja ympäristön tilan heikentyminen;
  - b) Vedenpuute ja veden toimittaminen yli rajojen;
  - c) Metsien hävittäminen ja hiilinielut;
  - d) Työttömyys, alityöllisyys ja absoluuttinen köyhyys;
  - e) Kestävä kehitys ja ilmastonmuutos;
  - f) Metsien hävitys, aavikoituminen ja väestönkasvu;
  - g) Kaikkien edellä mainittujen tekijöiden yhteys globaaliseen ilmaston lämpenemiseen sekä äärimmäisten sääilmiöiden vaikutus ympäristöön ja humanitaariseen apuun;
2. Katsoo, että EU:n yhteisen strategian on koskettava jokaista edellä mainituista tekijöistä suhteessa siihen, miten kukin niistä vaikuttaa yksin ja yhteisesti kansainvälisen rikollisuuden tasoon, erityisesti huumekauppaan, EU:hun kohdistuvaan lisääntyvään maahanmuuttopaineeseen, suhteessa siihen, miten ne vaikuttavat EU:n ulkopoliitiikkaan, kehityspolitiikkaan ja turvallisuuspolitiikkaan sekä siihen, miten ne vaikuttavat alueelliseen vakauteen ja kehitykseen;
3. Toteaa, että ympäristöongelmat ovat nykyään ihmiskunnan suurin uhkatekijä ja että nykyinen turvallisuuspoliittinen uhkakuva sisältää klassisten valtatekijöiden välisten konfliktien lisäksi ei-sotilaalliset uhat, joista voidaan mainita huoltokriisit ja ekologisen tasapainon järkkäminen;
4. Toteaa, että ehkäisevät ympäristötoimet ovat merkittäviä turvallisuuspolitiikan välineitä; kehottaa tämän vuoksi jäsenvaltioita määrittelemään pitkän tähtäimen puolustus- ja turvallisuuspoliittisiin arviointeihin, sotilaalliseen tutkimukseen ja toimintasuunnitelmiin sisältyvät ympäristöön ja kansanterveyteen liittyvät tavoitteet;
5. Tunnustaa asevoimien huomattavan merkityksen demokraattiselle yhteiskunnalle ja asevoimien maanpuolustustehtävät sekä sen, että rauhaa turvaavat ja ylläpitävät aloitteet voivat merkittävästi edistää ympäristövaurioiden välttämistä;
6. Kehottaa jäsenvaltioita soveltamaan ympäristölainsäädäntöään kaikkeen sotilaalliseen toimintaan ja varmistamaan, että puolustusvoimat vastaavat ja maksavat aikaisemmin sotilasalueina käytettyjen alueiden tutkimisen, puhdistamisen ja saneerauksen, jotta nämä alueet voidaan ottaa jälleen siviilikäyttöön, tämä on erityisen tärkeää EU:n rannikkoalueilla sijaitsevien laajojen kemiallisten ja tavanomaisten ammusten upottamispaikoilla, joista voidaan mainita Beaufortin matalikko ja Itämeri;
7. Kehottaa kaikkia jäsenvaltioita laatimaan ympäristö- ja terveystavoitteet ja toimintasuunnitelmat, jotka koskevat asianomaisen maan asevoimien ympäristöä ja terveyttä suojaavien toimien parantamista;

8. Toteaa, että kylmän sodan päättyminen ja sotilaallisten resurssien käyttötarpeen vähentyminen on jyrkästi muuttanut maailman turvallisuustilannetta; kehottaa jäsenvaltioita toteuttamaan budjettivarojen radikaalin uusjaon, jolla resursseja siirretään sotilasmenoista muille aloille, suora tai epäsuora sotilaallinen tutkimus mukaan lukien, joista voidaan mainita pelastuspalvelu, katastrofivalmius, vesi- ja maa-alueiden saneeraus sekä ympäristön ja kansalaisten ehkäisevä suojelu, ja että asevoimat perustavat katastrofien varalta erityisiä nopean toiminnan ympäristövalmiusyksiköjä;
9. Pitää radioaktiivisten energianlähteiden (RTG) käyttöä sekä siviilikäyttöön tarkoitetuissa että sotilaallisissa avaruusohjelmissa (esim. Cassini-satelliitissa, joka ohittaa Maan ensi vuonna), sekä "tähtien sota" -järjestelmien jatkuvaa kehittämistä suurena ympäristöriskinä, ja kehottaa välittömästi lopettamaan nämä hankkeet, erityisesti sen vuoksi, että nykyään lähes kaikki satelliitit voivat käyttää aurinkovoimaa radioaktiivisten energianlähteiden sijasta;
10. Toteaa, että EU:n lähialueiden potentiaalisesti vaarallisimpia ympäristöuhkia ovat ydinjätteen sekä biologisten ja kemiallisten aseiden varastojen puutteellinen valvonta sekä sotilaskäytössä olleiden alueiden saneeraus; kehottaa tämän vuoksi jäsenvaltioita edistämään kansainvälistä yhteistyötä esim. YK:n ja rauhankumppanuuden puitteissa, jotta edellä mainitut aseet voidaan tuhota mahdollisimman ympäristöystävällisellä tavalla;
11. Pitää Alaskassa toimivaa, ionosfääriä manipuloivaa amerikkalaista HAARP-järjestelmää, joka on vain osa elektromagneettisen aseistuksen kehittämistä ja käyttöä sekä sisäisessä että ulkoisessa turvallisuuskäytössä, esimerkkinä kaikkein vakavimmasta nousevasta sotilaallisesta uhasta, joka kohdistuu maailman ympäristöön ja ihmisten terveyteen, koska sillä pyritään sotilaallisessa tarkoituksessa puuttumaan erittäin herkän ja tärkeän biosfäärin kerroksen toimintaan, vaikka kaikki sen seuraukset eivät ole selvillä, ja kehottaa komissiota, neuvostoa ja jäsenvaltioita painostamaan Yhdysvaltojen hallitusta, Venäjää ja kaikkia muita edellä mainittuun toimintaan osallistuvia valtioita lopettamaan hankkeensa ja laatimaan kansainvälisen sopimuksen, jolla tällaisten aseiden käyttö kielletään;
12. Vaatii erityisesti kansainvälistä sopimusta, jolla kielletään kaikki tutkimus ja kehittäminen niin siviili- kuin sotilaallisiin tarkoituksiin, joilla pyritään soveltamaan tietoa kemiallisten, elektronisten, äänen väreilyn tai muiden keinojen vaikutuksesta ihmisen aivoihin sellaisten aseiden kehittämisessä, joiden avulla voidaan jotenkin vaikuttaa ihmisen toimintakykyyn, mukaan lukien edellä mainittujen järjestelmien kaiken todellisen tai mahdollisen käytön kieltäminen;
13. Katsoo edellä mainitun valossa, että ydinaseiden mahdollisesti vahingossa tapahtuvan tai luvattoman käytön maailman ympäristölle aiheuttama uhka on paljon suurempi kuin viiden ydinasevaltion puolustukseen ja turvallisuuteen kohdistuva uhka, sellaisena kuin se on määritelty ydinsulkukiellossa, joka on alunperin suunniteltu ja jota käytetään ydinaseiden leviämisen estämiseen;
14. Katsoo, että koska entisestä Neuvostoliitosta itsenäistyneiden maiden olosuhteet ovat erityisen vaikeat, näissä maissa edelleen säilytettävien ydinaseiden ja ydinmateriaalien kunnan heikkeneminen merkitsee sitä, että ydinaseiden asteittaisen eliminoinnin jatkamista koskevan sopimuksen aikaansaaminen on entistä tärkeämpi tavoite;

15. Kehottaa neuvostoa, ja erityisesti Britannian ja Ranskan hallituksia ottamaan johtoaseman ydinsulkusopimuksen ja aseistariisuntakonferenssin osalta sen suhteen, mikä koskee neuvottelujen jatkamista kohti täyttä täytöntöönpanoa ja sitoumuksia, jotka koskevat ydinaseiden vähentämistä ja eliminointia mahdollisimman nopeasti tasolle, jolla jäljellä olevat ydinasevarastot eivät uhkaa maailman ympäristön koskemattomuutta ja kestävyyttä;
16. Toteaa, että puolustusmenojen jyrkkä vähentäminen saattaa aiheuttaa merkittäviä alueellisia ongelmia ja kehottaa jäsenvaltioita tehostamaan ponnistuksiaan aseiteollisuuden tuotannon ja tekniikan muuntamiseksi siviilikäyttöön ja siviilisovelluksiin sekä jäsenvaltioiden että Konver-ohjelman tapaisten yhteisön aloitteiden avulla.
17. Kehottaa neuvoston puheenjohtajamaata ja komissiota Euroopan unionista tehdyn sopimuksen J.7 artiklan mukaisesti raportoimaan parlamentille unionin kannasta, joka koskee tähän päätöslauselmaan sisältyviä erityisiä toimia, ja jonka ne esittävät tulevissa Yhdistyneiden kansakuntien, sen järjestöjen ja elinten kokouksissa, erityisesti vuonna 1999 pidettävässä ydinsulkusopimuksen valmisteleavassa komiteassa, aseistariisuntakonferenssissa ja muilla asianmukaisilla kansainvälisillä foorumeilla;
18. Vaatii neuvostoa vaikuttamaan vahvasti sen hyväksi, että USA, Venäjä, Intia ja Kiina allekirjoittavat vuonna 1997 tehdyn henkilömiinojen kieltämistä koskevan Ottawan sopimuksen.